אדרא רבא קדישא

קכז: **תניא אמר ר"ש לחברייא עד אימת ניתיב בקיימא דחד סמכא**

למדנו: אמר רבי שמעון לחברים, עד מתי נשב בקיום של עמוד אחד?

תניא[1] אמר ר"ש לחברייא[2] עד אימת ניתיב[3] בקיימא דחד סמכא[4] - [5]כ' ז"ל (ע"מ שבירה ג') שבעולם התוהו לא היו בדרך ג' קויס, רק בקו אחד[6], ובעולם התיקון חזרו בג' קוין, ובחורבן בהמ"ק חזר לברשותה[7], ולהבין הענין, כי על ג' דברים העולם עומד, על התורה כו' (אבות פ"א מ"ב) והן ג' קוין חד"ר, תורה בת"ת, עבודה בלפון בגבורה, ג"ח בחסד, ובחורבן [ביהמ"ק] נתבטלה העבודה, וכן התורה כמש"כ (מגיגה ה ע"ב) כיון שגלו אין לך בטול כו', ולא נשאר רק ג"ת, והן הן דברי ר"י בן זכאי לתלמידיו[8] שבכו על החורבן ואמר להם עדיין נשאר לנו ג"ת, והוא עמוד האחד שאין העולם חסר ממנו כמ"ש (תהלים פט ג) עולם חסד יבנה, וכמ"ש (פסחים קיח ע"א) הני כ"ו כי לעולם חסדו נגד כ"ו דורות שזן בחסדו[9], והוא עולם התוהו כמ"ש (סנהדרין נ' ע"א) שני אלפים תוהו, שאח"כ התחיל התורה ב' אלפי' תורה, וכמ"ש (זהר ברלאשית כד ע"ב) אלה ת'ולדות ה'שמים ו'הארץ בהברא'ם תהו עד אברהם[10], ובחורבן אחר ד' אלפין חזר לתהו שסיימה התורה, ובאמת בחורבן התחיל אלא שר' שמעון תיקן בדורו כמ"ש כאן, והן ג' סמכין לעלמא עילאה[11], שג' עלמין הן, עלמא עילאה, עלמא דדכורא, עלמא דנוק', ולכ"א ג' סמכין, חג"ת סמכין לעלמא (ד)עילאה, נה"י[12] והן חג"ת דנוק' סמכין ל[עלמין] דכורא, נה"י דנוק' סמכין לנוק', והן בפרטן י"ב[13] עמודין, ו' דדכורא ו' דנוק', ובכללן נחשבת הנוק' לאחד (בסוד תש"י[14]) וכידוע, והן ז', וז"ש[15] על (י"ג) [י"ב] וי"א על ז'

הערות מאיר האדרא

1. עי' בהגר"א על ספד"צ א' ע"ד ש'תאנא' (וכן תניא) הוא לשון המורה על דבר שהיה להם בקבלה. ועי' ב"ע ב ע"א שפי' דזהו דווקא בברייתות שהיו סדורות בפניהם במסורת מהקדמונים (ב"ע צד ע"ב). לשון "תניא" הוא בסוד נה"י (ב"ע ב ע"א) שכן הוא מורה על ברייתא הרי היא משנה חיצונה וממילא מרמזת על המידות נה"י שהם לבר מגופא (ברית יצחק א' ע"א). והנה עי' שם שאומר שכל דברי האדרא דמשפטים עוסקים בזו"ן דאצילות וממילא הם בבחינת נה"י דא"א, ובב"ע כאן (ב ע"א) מבאר שכל האד"ר, עיקר עניינו הוא כללות האצילות, וממילא הוא בבחינת נה"י דא"ק.

2. עי' ב"ע נא ע"א שהחברים נתקבצו באדרא זו ע"מ שכל א' יאמר ויחדש תיקון א' הנוגע לשורש נשמתו, ועי' בהקדמתינו. רשב"י קרא לתלמידיו "חברים" ולא "תלמידים" מרוב ענותנותו (ב"ע קיא ע"א). ועי' ב"ע קיג ע"א שתלמידי רשב"י נקראו 'חברין קדישין' שכן שרשם הוא בי' החסדים דאו"א הרי הם "רעין דלא מתפרשין". פי' אחר, עי' לקמן קל ע"ב: ביומוי דמלכא משיחא לא יימרון חד לחד אליף לי חכמתא דכתיב "ולא ילמדו עוד איש את רעהו וגו'" (ירמיה לא), ע"כ. ונראה לכאורה לומר שזהו שבא לחדש כאן, שבלימוד עד הגאולה העתידה בב"א יש צורך בחבורה, וצריך שיהיו חברים כדי לקיים "ילמד איש את רעהו".

3. עי' לקמן קל ע"א: אמר לרבי יהודה קום בקיומך וכו'. ועי' בב"ע עא ע"ב שפי' "קום" דהוא בסוד עולם התיקון, וממילא יש מקום כאן לשמוע שה"ניתיב" כוונתו שמציאותם היא להיפך, שאנחנו עדיין בעולם התהו ועוד לא באנו לידי תיקון. והנה יתכן להביא ראיה לדבריו מבהגר"א על ת"ז לט ע"ג ד"ה ומאי, ז"ל, נ' פשוטה נ' כפופה נאמן פשוט כו' ור"ל נאמן יושב ההוא כפופה בז"א וכמש"ו כתפארת אדם לשבת בית שהוא יושב בבית והוא נאמן עומד וכמש"ל איהו יתיב על כורסייא ושניהם נקראין נאמן, שבהו רזא דמהימנותא, עכ"ל. כלומר שהמציאות של ז"א היא "יושב", משא"כ יסוד המכונה "איש" ו"עובר" (ועי' בהגר"א על ספד"צ יח ע"ב ד"ה ואמר). פי', מציאות ה"יושב" היא שאין בו עליה וירידה והוא כינוי למציאות בה הז"א נמצא במקומו בלי עליה על ידי תוספת מוחין מהג"ר והוא בחינת עולם התוהו. ואילו עיקר מציאותו של ה"עומד" היא של "עולה ויורד", שכן באופן זה תמיד אפשר להוסיף מוחין לאחר התיקון. וזהו שהקשה ר"ש לחברייא, עד מתי המציאות של כלל ישראל תהיה בבחינת עולם התוהו, בעומדו מחוסר מוחין.

4. פי', תחילה היה עסקם בביאור עמידת ע"ס בעולם התהו, כפי שהדברים מבוארים בדברי הרמ"ק (ב"ע ב ע"א), ועי' לקמן הערה 9.

5. מכאן עד עמוד 15 הם דברי הגר"א עצמו המובאים בתחילת ביאורו על הת"ז.

6. עי' ע"ח שבירה ג' שזהו רק בז"ת ולא בג"ר, וכן נראה דהוא כוונת הגר"א.

7. עי' ת"ז קי ע"א: אתחרב ביתא ואתחזר עלמא לתהו, ע"כ. ועי' ע"ח זיווגים א' וז"ל, אחר החורבן שאין זווג לזו"נ להוציא נשמות חדשות, גם באו"א לא יש זווג לנשמות חדשות, וז"ס לא אבא בעיר וגו' באופן שעתה אחר החורבן לא יש זווג פנימי, לא שוה בשוה ולא בהרכנת הראש, לא באו"א ולא בזו"נ, וגם לנשמות ישנים ליכא אלא לחיות בלבד ולתת מוחין חדשים להם, עכ"ל.

8. עי' אדר"נ פ"ד מ"ה: העולם מתחלה לא נברא אלא בחסד שנאמר (תהלים פט) כי אמרתי עולם חסד יבנה שמים תכין אמונתך בהם, פעם אחת היה רבן יוחנן בן זכאי יוצא מירושלים והיה רבי יהושע הולך אחריו וראה בית המקדש חרב [אר"י אוי לנו על זה שהוא חרב] מקום שמכפרים בו עונותיהם של ישראל, א"ל בני אל ירע לך יש לנו כפרה אחת שהיא כמותה ואיזה זה גמ"ח שנאמר כי חסד חפצתי ולא זבח.

9. כמו שיש עמוד א' של המצות המוטלים עלינו, דהיינו עמוד ג"ח, כך הוא גם בהשפעה העליונה שיש רק עמוד א' ה"ה עמוד השפעת החסד. ובעומקם של דברים, עי' ב"ע מ ע"א שסמיכת ז"א הוא על ידי ע"ק, והנה תחילה היה ע"ק כולו שורש רחמים לבד, [ולא היה שורש לדין כלל], ונמצא שלא היתה סמיכה כי אם לסט' דחסדים לבד. לכן לא הוה אלא קיימא דחד סמכא [ועי' עוד המשך דבריו שם לגבי עלמא דשקרא], דהיינו שהחד סמכא שייך אף הוא לגילוי של ע"ק לז"א, והוא רק של חסד.

10. עי' ב"ר פי"ב פ"ט: אמר רבי יהושע בן קרחה בהבראם באברהם בזכותו של אברהם ועי' בהגר"א על ספד"צ י ע"ב ז"ל, [כתוב באד"ר קמב ע"א] כיון דאתגליא יו"ד פומיה דאמה אתגלי חסד עילאה, והאי אמה חסד הוא דאתקרי ותלי בהאי פום אמה ולא אקרי חסד עד דאתגליא יו"ד דפום אמה, ות"ח דלא אתקרי אברהם שלים בהאי חסד עד דאתגליא יו"ד דאמה ובהאי חסד דפום אמה אתקיים כלהו, וז"ש (ב"ר פ' י"ב) בהבראם באברהם שהוא קיים העולם שהוא חסד עלאה, ולכן לו נצטוה המילה ולכן בימיו נסתיים שני אלפים תהו, וז"ס כריתת הערלה מן המילה שאז יכרתו כל הס"א בלע המות כו', עכ"ל.

11. דהיינו תורה עבודה וגמ"ח.

12. דז"א.

13. כלומר שד"ז שיש בדו"נ ג' בכ"א הם באמת ו'.

14. בכת"י נמצאו תיבות אלו בסוגריים, ועי' בהגר"א על ספד"צ יח ע"ד וז"ל, לפי שכלל כל ספירות שלה (הנוק') הוא נקודה א', לכן שם (בתפילה של יד) בבית א' משא"כ מוחין דז"א שהן מתתקנין מחג"ת כידוע, וכתר ע"ג לכן הן ד' בתים, עכ"ל.

15. בחגיגה יב ע"ב: תניא רבי יוסי אומר, אוי להם לבריות שרואות ואינן יודעות מה רואות עומדות, ואין יודעות על מה הן עומדות, הארץ על מה עומדת על העמודים, שנאמר המרגיז ארץ ממקומה ועמודיה יתפלצון עמודים על המים, שנאמר לרוקע הארץ על המים, מים על ההרים שנאמר על הרים יעמדו מים, הרים ברוח שנאמר כי הנה יוצר הרים ובורא רוח, רוח בסערה שנאמר רוח סערה עושה דברו, סערה תלויה בזרועו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר ומתחת זרועות עולם, וחכמים אומרים על שנים עשר עמודים עומדת שנאמר יצב גבולות עמים למספר בני ישראל, ויש אומרים שבעה עמודים שנאמר חצבה עמודיה שבעה, רבי אלעזר בן שמוע אומר על עמוד אחד וצדיק שמו שנאמר וצדיק יסוד עולם.

עמודים, אבל בכללן הן ג', [16](והן סוד ג' רְגָלִים, ויסוד כולל ב'[17] (נו"ה) וכנגדן שמיני עצרת רגל בפ"ע) (וכל) [ושל[18]] רשב"ג שאמר (אבות א יז) על הדין כו' הן ג' דנוק', וע"כ רצה[19] לתקן בלימוד התורה רגל השני, וז"ש כתיב (תהלים קיט) עת לעשות ליי' הפרו תורתך[20] יומין זעירין[21] ומארי דחובא[22] דחיק - ר"ל השי"ת, וכמ"ש (אבות פ"ג מט"ו) היוס קלר ובעה"ב דוחק ואנחנו חייבים, כמ"ש (עירובין סה ע"א) יזיף ופרע הפנקס פתוחה[23], ברוזא[24] קארי כל יומא - כמ"ש (אבות פ"ו מ"ב) בכל יום בת קול יוצא מהר חורב [ומכרזת] ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה (כו'), ומהו העלבון שעולבין אותה

כתיב (תהלים קיט) עת לעשות ליי' הפרו תורתך יומין זעירין ומארי דחובא דחיק כרוזא קרי כל יומא ומחצדי חקלא זעירין אינון ואינהו בשולי כרמא

כתוב "עת לעשות ליהו"ה הפרו תורתך" הימים קצרים, בעל החוב דוחק, הכרוז מכריז בכל יום, קוצרי השדה המה מועטים, והם בקצה הכרם,

שאכרה גדול מאד, כמ"ש (שם) שאין לך ב"א כו' וכל מי שעוסק כו' ואעפ"כ מניחין אותה, הרי היא [כמגֻזה] (נתבזה) בעיניהם שאין רוצים (אותה) אפילו בשכר גדול, ובת קול מכרזת בכל יום גודל שכרה, וכמ"ש (משלי ח י) קחו מוסרי כו'[25], כי טוב סחרה כו' (משלי ג יד)[26], (טובה) חכמה כו' (משלי ח יא) וכיולא הרבה במשלי[27], וז"ש ברוזא קרי כל יומא - נגד והשכר הרבה, ונגד הפועלים עליה אמר ומחצדי חקלא[28] זעירין[29] אינון - ונגד המלאכה מרובה אמר ואינהו בשולי כרמא[30] כו' - שאין מגיעין אלא בסוף הכרם, ומחצדי חקלא כו' (אינון) [עניין][31] מרי דרזא[32] וכמ"ש (רות ב ד) ויאמר בועז לקוצרים כו'[33], והענין כמ"ש

הערות מאיר האדרא

16. הסוגריים בכת"י.

17. יסוד ועטרת היסוד. והנה עי' ת"ז ל ע"א שכל המועדים משקים את שמיני עצרת, ומתבאר בבהגר"א על ספד"צ (כ' ע"א ד"ה כתיב עד) ששמיני עצרת הוא תיקון הנוק' וסוכות הוא תיקון הו"ק, ועי' בהגר"א על תז"ח א' ע"ג שסוכות הוא יסוד, ועי' בהגר"א על תז"ח א' ע"א ז"ל, דאיהי חג בפ"ע ר"ל דו' מועדים כלולים בו"ק בוא"ו של השם ומלכות הוא פרצוף בפ"ע בה' של השם, ע"כ.

18. פי', ג' הסמכין דאבות פ"א מ"ב הם ג' סמכין דעלמא עילאה ובסוד חד"ר, וכמו כן לעומת זאת ג' סמכין דרשב"ג הינן ג' סמכין דעלמא דנוק'. וצ"ע גדול, היאך מתקנים את ג' הסמכין דעלמא דדכורא.

19. רשב"י.

20. דהיינו שצריך לעשות זווג בזו"נ שכן "עת" הוא כינוי לנוק' (ועי' בהגר"א על ת"ז כב ע"ד), [ועי' דברינו על בהגר"א על ספד"צ ב ע"ב ד"ה לא הוו], מטעם שזיווגה תלייא לפרקים ואינו תמידי כפי שהוא באו"א. ומאחר שהפירו תורתך, גרמו לפירוד בזו"נ, ולכן צריך לעשות זיווג על ידי רזין דאורייתא. ועי' עוד בזוהר אחרי מות עט ע"א: תאנא, ביומוי דר"ש הוה אמר בר נש לחבריה פתח פיך ויאירו דבריך, בתר דשכיב ר"ש הוו אמרי, אל תתן את פיך לחטיא את בשרך, ע"כ. דהיינו, שיש זמנים המסוגלים לגילוי סודות, ויש זמנים שאינם מסוגלים כ"כ, ואז בזמן גילוי האדרא רבא היה זמן מסוגל מאד (ב"ע ב ע"ב).

21. עי' בבהגר"א על ספד"צ יב ע"ד ואמר יומין ש"יומין זעירין" הוא כינוי לנוק'. ועי' ב"ע ג ע"א שהם כינוי לז"א (לאפוקי מ"אלף יומין" שהוא כינוי לא"א), ועי' לש"ו דע"ה ח"ב קכה ע"ד שהוא כינוי לזו"ן בהזדווגותם בסוד קטנות. והנה מש"כ "מארי דחובא דחיק" הוא התגברות הקטרוג והדינין, ו"מחצדי חקלא" דלקמן המה הגורמים את סילוק הדינים המכונה "קצירה", והתגלות המוחין ע"י מעשיהם הטובים שיהיו בחסד ובסוד גדלות.

22. דהיינו היצר הרע שהוא מסיגי עולם התהו וכל רצונו אינו אלא להחריב את העולם ולכן יש לגלות את התיקונים של עולם התיקון, כדי שיתבטל ויהיה כפוף לקדושה (ב"ע ג ע"א).

23. למימרא שלשיטת רבינו כוונת הגמ' היא שעצם החיים היא בחינת מלוה וחובה עלינו לשלמו ודלא כרש"י שם וכן הוא בשו"ע ס' רלח סעיף ב'.

24. מבואר בכמה מקומות בזהר שכרוז יוצא ומזהיר את העולם שיטיבו מעשיהם ושיעשו תשובה, וזה הכרו"ז יוצא מאורות הפנים דאו"א, הרי הם סוד ע"ב קס"א [השם הוי"ה במילוי יודי"ן שייך לאבא, והשם אהי"ה במילוי יודי"ן שייך לאימא והם בגימ' ע"ב וקס"א] דהוא גי' כרו"ז (ב"ע ג ע"א).

25. עי' בהגר"א משלי כאן וכן ח יא, ששם מדובר בדווקא על לימוד הסודות, אבל פרק ג' מדבר על החילוק בין מסחר לזריעה, וע' פנים לתורה.

26. עי' בהגר"א על משלי כאן וכן ח יא, שם מדבר בדווקא על לימוד הסודות, אמנם פרק ג' מפרשה על החילוק הקיים בין מסחר לזריעה, וע' פנים לתורה.

27. עי' עוד בב"ע ג ע"א שכרו"ז בגימ' ע"ב קס"א שזה מרמז על אורות הפָּנים דאו"א הרי הם שורש המוחין ותיקון דז"א. והנה הבחינה ההפוכה לזה היא קפ"ד ותקמ"ד ובגימ' תשכ"ח דהיינו בחינת אחוריים דאו"א שהוא המקור לכח דעמלק, ולכן כנגדו באים הע"ב קס"א אורות פני או"א, שכן המה בגימ' זכו"ר העוקר את קליפת עמלק (עי' כ"ז באורך בע"ח שבירה ב'), הרי הוא הכרו"ז הנ"ל. והנה זו הבת קול היא נוק', הרי היא מה שנמצאת באתלטיא (עי' ספד"צ ח ע"ב), ומבקשת לתקנה להחזירה פב"פ, ומהכרוז הזה הוא שמזדמנים לו לאדם הרהורי תשובה.

28. פי' הצדיקים הכורתים את הס"א מחקל התפוחין הקדישין על ידי מעשיהם הטובים. והוא בסוד ניכוש, דהיינו שמסירים את העשבים הרעים כדי שלא ינקו מהשדה, שכן כל אחזית הסט"א הוא ביסוד דנוק' והיא המכונה שדה (ב"ע ג ע"א).

29. כמש"כ סוכה מה ע"ב: ואמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחאי ראיתי בני עלייה והן מועטין אם אלף הן אני ובני מהן אם מאה הם אני ובני מהן אם שנים הן אני ובני הן, ע"כ. "והן מועטים" המה אלו העוסקים בסודות התורה. ועוד ירמוז שהם בסוד קטנות, ולכן צריכים לעסוק בדרושי הגדלות ותיקונים עליאין, שכן בהם אין פחד מן החיצונים (ב"ע ג ע"ב).

30. בס' זהר הרקיע איתא שהצדיקים אינם יכולים לעקור את הקלי' מכל הכרם אלא רק מסופו (דהיינו המלכות שבו) וזהו מש"כ "בשולי כרמא" (ב"ע ג ע"ב).

31. נראה לענ"ד יותר דהגירסא היא כמו הנדפס ולא כפי שמובא בכת"י.

32. וכמש"כ בזהר ויחי רטז ע"א: האי קרא רזא עלאה איהו בין מחצדי חקלא, ע"כ. ועי' בב"ע ג ע"א, ז"ל, כך נקרא צדיקים שהם כורתים הסט"א מהנוק' (והנוק' נקראת חקל דתפוחין קדישין - שעה"כ ערבית ליל שבת ב'), שהרי כל אחיזת סט"א ביסוד דנוק' והיא נקראת שדה, עכ"ל. והנה עי' המשך דברי הב"ע שהוא מביא את הגמ': ואמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחאי ראיתי בני עלייה והן מועטין אם אלף הן אני ובני מהן אם מאה הם אני ובני מהן אם שנים הן אני ובני הן (סוכה מה ע"ב), ע"כ. דהיינו שאלה הזוכים לתקן את השכינה ולא לעמוד בחוץ עם הבשולי כרמא זהו רשב"י ותלמידיו, ועי' ב"ע רכט ע"ב ש"מחצדי חקלא" המה הנהנים מפירות פנימיות דברי הרז.

33. עי' ז"ח פה ע"ד: חלקת השדה וגו', חולקא דהאי שדה דצדיקייא, ותמן אזלת, ואעלת בחולקא חדא, ואוליפת אורחיה, וידעת ביה מאינון קוצרים, ומאן נינהו, תלמידי חכמים, מחצדי חקלא איקרון, אדהכי והנה בועז בא, הצדיק בא, אתא טעין ברכאן, וכמה קדושין, ויאמר לקוצרים, מאי קוצרים, לעילא אינון בי דינא, סנהדרי גדולה דתמן, ה' עמכם, השתא יהיב להו ברכאן וקדושים, ואינון אמרין יברכך ה', והבין ליה תוקפא לשאבא ממקורא דחיי, מגו עלמא דאתי, ע"כ.

תרגום: חלקת השדה וגו' החלק של השדה הזה הוא של הצדיקים, ולשם

(תהלים נז יא) אור זרוע לצדיק כו', שאף שנגנז [האור], מ"מ נזרע בכל יום על ידי הצדיק, ובזמן הבית היו קוצרים בכל יום וזורעין מחדש, אבל בזמן הזה אין העולם ניזון אלא מספיחים[34], והשתא נזרע וגדל ונושר מאליו וחוזר ונזרע כדרך הספיחים, ואינו נקצר אלא על ידי מארי דרזין, ואינהו בשולי ברמא - שאף הקוצרים אינן מגיעין לתכליתה אלא זעיר שם[35] בסוף הכרס קוצרים מעט, ר"ל שאין מגיעין אל תכלית החכמה ולומדין בגמטריאות שהן בסוף הכרס כידוע, וגם אינן מבינין על בוריו להשיג הדבר על אמיתתו[36], וז"ש לא אשגחן ולא ידעין לאן [אתר אזלין[37]] (הוא אתר) כמה דיאות[38].

אתכנשו חברייא לבי אדרא[39] - קראו גרן שבו דשין ומברירין בר מגו תבנא דאורייתא שבהן מלובשין(יס)[40], מלובשין שריין ורומחין[41] אזדרזו בתקוניכון[43] - נגד ג' עולמות מלמטה למעלה, בעולם העשי' להנגל מנוקבא (משלי ה ג-ד) נפת תטופנה שפתי זרה וחלק כו' ומאריתה כו' חדה כו', ששם צריך זהירות גדולה להנגל ממנה ובה נתנסו אבהן כו' (תז"ח יב ע"ח)[44], ואח"כ כשנילולין

לא אשגחן ולא ידעין לאן אתר אזלין כמה דיאות:

אתכנשו חברייא לבי אדרא מלובשין שריין ורומחין אזדרזו בתקוניכון

אינם משגיחים ואינם יודעים כראוי לאיזה מקום ילכו.

האספו חברים לבית הגורן, מלובשים בשריון ורמחים, הזדרזו בתיקונכם.

הערות מאיר האדרא

הלכה ונכנסה לחלק אחד, ולמדה דרכיו, והכירה בו מאותם הקוצרים. ומי הם? תלמידי חכמים שנקראים קוצרי השדה. בינתים "והנה בעז בא", הצדיק בא. "בא", טעון בברכות וכמה קדושות. "ויאמר לקוצרים", מי הקוצרים? למעלה הם בית הדין, הסנהדרין הגדולה אשר שם. "ה' עמכם" כעת נתן להם ברכות וקידושים, והם אומרים "יברכך ה'" - נותנים לו כח לשאב ממקור החיים, מתוך העולם הבא.

34. עי' ע"ח אבי"ע ד' וז"ל, כמו שיש צדיק אשר עולה נשמתו בסוד מ"ן במלכות, כן יש מי שיעלה נשמתו בסוד מ"ד, כי אחר החרבן שאין זווג, ואין הגנן זורע גינתו רק גינתו צומחת מן הספיחין אשר יצאו בה, ומשם חוזרת וצומחת והספיחין הם נשמות הצדיקים אשר צמחו ויצאו מהגינה העליונה מלכות, והם חוזרין לעלות שם בסוד מ"ן או מ"ד וז"ס אור זרוע לצדיק שכבר נזרע מעיקרא ואינו זורעו עתה מחדש, עכ"ל, ועי' פת"ש גדלות דז"א י' שזה מהרוחא דשדי אבא באמא.

35. לשון זה הוא ע"פ הפס' בישעיה כח י, ועי' זהר בלק קצז ע"א: לא נחית ונהיר אלא כפום טלא טפין טפין זעיר זעיר, מ"ט בגין דלא אשתכח לתתא מהימנותא אלא כד"א זעיר שם זעיר שם.

36. עי' יהל אור ח"ב כח ע"ד וז"ל, סוד משה הוא תורתו הלכה למשה מסיני שהוא הסוד, והוא גנוז ברמז והן הגדות שהן בש"ס וכו' שהן לפי הנראה ח"ו כמו דברים בטלים, ובהן גנוז כל האורה והתורה וכו' וזה שבקש משה שלא יגנז הסוד באלו הדברים ולא ניתן לו, וזהו מחולל מפשעינו שנעשה חול דברים של חול והוא מפשעינו (פקודי רנד ע"ב), וכו', הרמז שהוא קליפה תנינא שבו גנוז הסוד שהוא לפנים, והוא קליפה תניינא דאגוזא קשה כאבנא כנ"ל, וא"א לעמוד על הסוד שבתוכו שהוא הלכה למשה מסיני דרגא דמשה, וזהו קבורת משה שהוא הסוד הגנוז וקבור ברמז, עכ"ל. דהיינו שהגימטריאות אינם כי אם הרמזים לעניני הנסתר, ועי' בהגר"א על תז"ח ח ע"א, וז"ל, ספר הזוהר הכל ברמז קשה להבין, ע"כ.

37. עי' ב"ע ד ע"א, וז"ל, האדם ע"י מעשיו יוכל לידע כל סודות התורה, וכל מה שמגיע לתיקון שורש נשמתו, וזה מש"כ לאן אתר אזלין, עכ"ל.

38. ר"ל שאינם מכירים דיו את כל התיקונים על מכונם הנצרכים בכדי לבער את הסט"א משם כנזכר, והכל מחמת שאינם משגיחים היטיב לידע מהם המקומות הצריכים תיקון. שכן על ידי מעשיו יוכל האדם לידע את כל סודות התורה וכל מה שנוגע לתיקון שורש נשמתו. ולזה אמר "ולא ידעין לאן אתר אזלין כמה דיאות".

וירמוז עוד סוד גדול בזה, שידוע שהצמצום העליון של א"ס ב"ה נק' מקום, והוא מקום דכל העולמות, שבלי הצמצום לא היה מקום כלל כידוע, וכן כאן ביסוד דנוקבא הוא צמצום ע"י הגבורות שבה, כעין שורש הדין שבצמצום העליון, והם עשו שקיעה וחפירה לגיו ביסודה, ושם הוא ג"כ המקום לעולמות בי"ע העולים לשם בסוד מ"ן, ולכן נק' הוא ג"כ מקום. וז"ש "ולא ידעין לאן אתר אזלין" (ב"ע ד ע"א).

39. עי' מים אדירים קמב שתיבת "אדרא" הוא מלשון עולה בדרך ישר [עי' ערוך שמפרש על חצבא [כד עי' ברכות כב ע"א] שהוא אדרא], ולכן מכונים "אדרא" ע"ש שהם חזקים וכלולים מא"ס ועד אין תכלית ביושר.

40. עי' בת"ז קלא ע"ב: ווי לון לבני נשא טפשיא אטימין לבא סתימי עינא, דעלייהו אתמר עינים להם ולא יראו בנהורא דאורייתא, אלין אינון בעירן דלא מסתכלין ולא ידעין אלא בתבנא דאורייתא, דאיהי קליפה מלבר ומוץ דילה, דאתמר בהון מוץ ותבן פטורין מן המעשר, דחכימין דאורייתא מארי דרזין זרקין תבנא ומוץ דלבר, ואכלין חטה דאורייתא דאיהי מלגאו, כ"ב אתוון דאורייתא דסלקין לחושבן חט"ה, ע"כ.

41. בדפוס וילנא מוסיף כאן את תיבת "וסייפין", אמנם לא נמצא כן בדפוס מנטובא, וכך הוא גי' הגר"א כאן. אמנם עי' בהגר"א על ת"ז נ ע"ג ד"ה דאינון כרומחין וסייפין, וז"ל, צורת הלשון כרומח וסייף והוא תורה שבכתב ובע"פ, רומח רמ"ח דק"ש בדכורא, וסייף בנוק' דנק' חרב והן כמש"ו דאינון כו', עכ"ל. ולפי זה לכאורה משמע שאכן יש לגרוס גם "סייפין" וצ"ע.

בזמן רשב"י היתי' לס"א התגברות גדולה כפי שהי' בזמן עשרה הרוגי מלכות (שעה"ג כו) שלולי שמסרו את עצמם על קידוש ה' היה חוזר העולם לתוהו ובוהו (עי' ע"ח מ"ד ומ"ן א) כמו בעת שבירת הכלים, וע"י מיתתן העלו מ"ן מתתא לעילא. וע"י שרשב"י עם החברים גילו את הסודות הגדולים, לא הוצרכו לזה וכמ"ש האריז"ל (שעה"ג הק' לט). ולזה ציוה להם שיהיו מלובשים בכלי זיינם כדי להלחם עם הסט"א והיינו היחודים והכוונות שמסר להם כדי להכניעם ע"מ שלא יקטרגו עליהם והיינו כלי הזיין [עי' בהגר"א על ספד"צ ג ע"א שזיונים הם כלי זיין והיינו התיקון] (תהלים קמט ו) וחרב הפיפיות בידם לעשות נקמה כו' (ב"ע ד ע"א).

"שריין" הוא מלבוש לאדם להסתירו ממכת חרב וחץ של האויב, ו"רומח" תכליתו להרוג ולהמית את האויב. וכן הדבר כאן, שמסר רשב"י לחברים שמות ויחודים כדי להסתירם מן החיצונים המקטרגים מאד על מי שבא לעסוק בסוד ה', שכן לימוד הסודות הוא רעה גדולה לחיצונים, שנכפיין ע"י. ועוד מסר להם שמות ויחודים ע"מ להכריתם ולאכפייא לון, ועיקר ביטולם הוא ע"י אורות החסדים ויסוד דדכורא הרי הם ג' טיפין דדכורא (ובבחינת ג' החצים של "קשת יהונתן") לשלח למטרא אל חץ כבדו של הסט"א כנז' בתיקונים (ל ע"א), והוא סוד חיבור מ"ה וב"ן של התיקון, ומ"ה וב"ן בגי' הוא ח"ץ עם הכולל. וז"ש "רומחין" בסוד רמ"ח עלמין דתליין בפומא דאמה (ב"ע ד ע"א).

43. מכיוון שרצה לגלות להם את התיקונים העליונים של ע"ק, הרי הם שערות הדיקנא וכל התיקונים שנתהוו לאחר תיקון העולם ע"י שם מ"ה החדש, לכן אמר שיזהרו לעשות את התיקונים ההם כדקא יאות וכמו שיתבאר לפנינו בעז"ה, שכל א' מהחברים גילה תיקון א' שלא גילה חבירו, כל א' לפי מה שהיה יודע עליו רשב"י שזה התיקון נוגע לשורש נשמתו של אותו תלמיד, וע"י גילוי הדבר נעשה אותו תיקון ונתקן למעלה כפי שראה רשב"י (עי' לקמן קלב ע"ב) (ב"ע ד ע"ב).

44. עד כאן פירוש הדיבור 'מלובשים שריין'.

ממנה ובילירה מז לוממין בדכורא, כי מין ירמין מפתויו כידוע שהוא דקיק[45] כו' ושס רוממין (דבריאה) [כו'], וכ"ז להניל מל' דבריאה שהיא נסתרת בעולמות אלו, והן מנעל וסנדל[46] לה להגין מהס, והיא[47] [ה]מקדש השוכן אתס בתוך טומאותס (ויקרא טז טז), ואח"כ אמר אזדרז בתיקוניכון נגד ט' דבריאה ששס אין רע רק לתקן אותס[48], ואמר **בעיטא**[49] - נגד כתר ששס הרצון לא המתשבה ואף שכליות ורצוניות[50] שס ההתמלה, כמ"ש אל עליון גומל כו'[51], **בחכמתא בסוכלתנו - הוא חו"ג, בדעתא**[52] - הוא דעת והוא יסוד[53] בסוד (בראשית ד יז) **וידע**, כי אין דעת ספירה בפ"ע[54], **בחיזו**[55] - היא תפארת כמראה (ה)אדם (יחזקאל א כה) **גווין** לאתפאר[56], **בידין**[57] - חו"ג, **ברגלין**[58] - נו"ה, **אמלכו עליכון למאן דברשותיה חיי[א] ומותא**[59] - הוא מל'

בעיטא בחכמתא בסוכלתנו בדעתא בחיזו בידין ברגלין אמלכו עליכון למאן דברשותיה חייא ומותא

בעצה, בחכמה, בבינה, בדעת, במראה, בידים וברגלים המליכו עליכם את מי שברשותו החיים והמוות,

הערות מאיר האדרא

45. עי' זהר ויצא קמח ע"א: דכורא אקרי סמא"ל, נוקביה כלילא בגויה תדיר כמה דאיהו בסטר קדושה, הכי נמי בסטרא אחרא, דכר ונוקבא כלילן דא בדא, נוקבא דסמא"ל נחש אקרי אשת זנונים, קץ כל בשר, קץ הימים תרין רוחין בישין מתדבקן כחדא, רוחא דדכורא דקיק רוחא דנוקבא בכמה אורחין ושבילין מתפרשא ומתדבקא בההוא רוחא דדכורא, ע"כ. ועי' בבהגר"א על ספד"צ לא ע"ג ד"ה והענין, שהדכורין מכונים "מרגלים" והנוקבין "זונות" שכן דכורין דס"א אינן מפתין את האדם, וכמ"ש בזוהר (שם) שהן דקיקין ואינן יכולין לפתות. והנוקבין המה המפתין ובסוד "נפת תטפנה שפתי זרה" (משלי ה ג) וכל הפיתויים המה בנוקבין. ועי' בבהגר"א ת"ז קנה ע"ב ד"ה אם אלים גבר וז"ל, ר"ל דכורא דמסט' דדכורא דהוא דקיק וקרוב לטהר, עכ"ל.

46. עי' בבהגר"א על ת"ז סז ע"ג ד"ה וחלצה נעלו כו' וז"ל, מט"ט תופר מנעלים שהוא נעל כידוע, וסנדלפון הוא סנדל, ושכינה מסתתרת בו בגלותא בימות החול היא סגורה ביה כמש"ל ובהרבה מקומות ולעתיד לבא יפתח כמש"ו, עכ"ל. ועי' בבהגר"א על ספד"צ ל ע"ג, ז"ל, מט"ט וסנדלפון זו"נ דבריאה כנ"ל, מט"ט הוא ו' דכליל שית סטרין כמ"ש בר"מ פרשת משפטים דף קט"ו ע"א, מט"ט עבד ה' כליל שית סטרין כו' וכן בהרבה מקומות, וסנד"ל הוא נוקבא והארץ הדום רגלי, ד' רגלין ד' חיות והן בנוקבא כידוע, והן מט"ט וסנדלפון שבבריאה עצמה, עכ"ל. ועוד עי' בבהגר"א על תז"ח ד ע"ג, ז"ל, הכרובים שע"ג הארון הן כוללים השרפים וחיות ואופנים, דלכן הן מרכבה לשכינה דאיהי מתפשטת בג' עלמין, והכרובים הם דו"נ מט"ט וסנד"ל, והן מתפשטין בג' עלמין ראשם בבריאה שרפים וגופם ביצירה ורגלם בעשיה וכו', עכ"ל.

47. דהיינו מלכות דבריאה.

48. ולכן אין מקום לרומח או שריון.

49. עי' רש"י שבת נה ע"ב שפי' עצה. והנה לעניין הקשר שבין כתר לעצה עי' בבהגר"א ת"ז קכד ע"ג ד"ה רוח עצה, ז"ל, עצה הוא השקאה כמ"ש (פ' צו לא ע"א) יועץ דא נהר כו' ואשקי לכולא, והענין שהיועץ הכל ניזונים וחיים ומתנהגים בעצתו, וכן נקראים כליות יועצות שהן אפיקי מים, והכל מצד הנהר מימי החסד דאשקי לכלא, ונק' בינה יועץ בשם התואר שיועץ תמיד דלא פסיק, ונהר יוצא מעדן אשר לא יכזבו מימיו. והחסד עצה שם המקרה, כי המים הוא העצה כנ"ל, וכמ"ש מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה. כי השותה המים אלו יחכם שהם מסט' דחכמה דהיא בימינא, הרוצה להחכים ידרים ולכן ושומע לעצה חכם ואת נועצים חכמה, עכ"ל.

והנה תחילה בעולם התוהו היו הספירות כדמות נקודות בלבד והיו סתומות באופן שלא היו מתפשטות בדמות פרצוף אדם שלם ברמ"ח אברים ושס"ה גידים. ולאחר התיקון, נעשו כולם בבחי' פרצופים ובדמות הקווין ימין שמאל ואמצע. ולזה סידר כאן את כל התיקונים שלהם באופן כללי. ומ"ש כאן "בעיטא" פי' בעצה אחת, שכן תחילה היו כל אחד מהם נפרד מחבירו בסוד רה"ר (ע"ח שבירה ב') דהיינו שכל א' מהם לא היה פונה לתיקון חבירו אלא רצה כ"א מהם ליקח את כל האורות לעצמו בסוד וימלוך וימת, כלומר שנשברו מחמת שלא הי' ביניהם אהבה ואחדות (ב"ע ד ע"ב).

50. שְׂכְלִיּוּת ורצוֹנִיּוּת - שרשם בכתר.

51. עי' בבהגר"א על ת"ז קמב ע"ג ד"ה וכל, ז"ל, אל עליון, אל בכתר דידה, עליון על כתר עליון, גומל חסדים טובים חו"ב דידה כידוע, וזוכר חסדי אבות אבהן דידה, ואח"כ כולל ג' אחרונות דשניהם יחד ומביא כו', ע"כ.

52. ג' מוחין אלו באו אחרי התיקון, והמה ראשית ושורש ג' הקווין שלו, והמה בסוד המתקלא דהיינו כף זכות וכף חובה ולשון חק מכריע בינתים (ס"י פ"ב מ"ד). ולכן הסט"א, שהוא עשוי מסיגי מאנין תבירין, נקרא (קהלת ד יג) "מלך זקן וכסיל" שכן אין להם הארה מהמוחין. והנה המוחין האלו המה החיות של הגוף, שכן מתפשטים בז"ת ע"י הגידים המלאים מהשפעת המוחין, וע"י כל איברי הגוף בע"כ מתקשרים זב"ז, שכן בלא זה היו היסודות מתפרדים והיה האדם מת. לכן לאחר שאמר "בעיטא" הזכיר את כל ג' המוחין, וכל עצה הוא בסוד חב"ד, שכן ע"י נתקשרו כולם [וזהו טעם המשך הלשון "בחיזו בידין וכו'"] (ב"ע ד ע"ב).

53. הדעת המתפשט מכונה יסוד וכמש"כ בבהגר"א על ספד"צ א ע"ד דעד דלא, ששם מדבר בחלק הדעת שעיקר עניינו הוא התיקון ושם הוא מכנהו יסוד. וכן עי' בבהגר"א על ת"ז פא ע"א ד"ה ביה איהו, ז"ל, והכל אחד, כשזה נפתח זה נפתח ודעת ויסוד הוא א'.

54. עי' בהגר"א על ספד"צ א ע"ד בהגה"ה, שדעת לא היתה ביציאת המלכים אלא בתיקון בלבד. לכן אינה נחשבת לספירה בפני עצמה. וע"ש ב ע"א ד"ה והמתקלא שנותן טעם לדבר, שכן אין עניינו כי אם להכריע ולכן הוא כולו טמיר בנוק'. והנה באו"א לעולם הם בחיבור, ולכן אינו נחשב, ואילו היסוד כן נחשב. וע"ש יד ע"ד ד"ה וכ"ה, שהדעת המתפשט למעשה אינה אלא פנימיות הת"ת.

55. לאחר שהזכיר את המוחין אמר 'בחיזו' הרי הוא זיו הפנים. שכן המוחין מאירים בפנים בסוד "חכמת אדם תאיר פניו" (קהלת ח א). כך, שכל ההנהגה הסתומה בפנימיות הגוף מתראה בפנים, ושם הוא שניכר אם האדם שרוי בכעס או בנחת ורחמים. והנה כל ענין זיו פנים לא נתחדש כי אם לאחר התיקון (ב"ע ד ע"ב).

56. עי' ב"ע מד ע"א, שכל היופי טמון בגוונין. ועי' יהל אור ח"ג ו' ע"א שהגוונין הם בסוד הדעת כד מדיד משיחין עביד גוונין לאנהרא (זהר בראשית טו ע"א). כאן הוא עיקר מקום ההתפארות שכן הוא בדווקא בקו האמצעי שם קיים חיבור בין האורות לגוונים.

57. חג"ת, שכן הידים הינם חו"ג ות"ת הכוללת את שניהם. וכמו כן חג"ת הינם ג' ידים: יד הגדולה, יד החזקה ויד רמה (ב"ע ה ע"א).

58. נה"י, שב' הרגלים הינם נו"ה והיסוד כולל את שניהם (ב"ע ה ע"א).

59. מס' זוהר הרקיע משמע, שתחלה לא רצה לגלות כאן כי אם את תיקוני ז"א בלבד, אמנם אח"כ אמר ווי אי גלינא וכו' דהיינו שהבין שבלתי אפשרי הדבר לגלות את תיקוני ז"א אם לא שיגלה להם קודם לכן גם את תיקוני ע"ק, וכמו שמבאר והולך. ולזה אמר להם תחילה "אמליכו עליכון למאן דברשותיה חיי ומותא" דהיינו ז"א, שבידו מסורה הנהגת הטוב והרע הרי הם החיים והמות, שכן כל תיקונין דיליה אינם אלא העמדת המציאות של חסד ודין ובסוד מאמה"כ "דודי צח ואדום" וכמו שית' לקמן באדרא הזאת (קל ע"ב). משא"כ ע"ק, שכולו רחמים וחסד. ועוד, שחיים ומיתה תלויים במלכים דזו"נ, משא"כ בע"ק שלא היתה שם מיתה כלל. וכוונתו של רשב"י היתה שישימו החברים את עצמם להיות מרכבה לז"א, כדי שיחול עליהם אור זו"נ כדי שיוכלו לתקנם ע"י גילוי התיקונים שלהם (ב"ע ה ע"א).

ועוד יתכן לבאר בזה, שחיות המלכים ותיקונם תלייא במו"ס, ולכן בידו החיים והמוות, ולכן אמר להם שיכינו את עצמם לקבל הארה משורש השרשים דמו"ס. שכן ע"י יתגלו כל התיקונים שיתבארו לפנינו, כך שעי"ז הם יאירו

דאצילות כמ"ש (דברים לב לט) אני אמית ואחיה[60], וע"כ יד אדם מגעת כמ"ש (תהלים קטו טז) השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם [ו]מקומות האדם הוא בג' עולמות, ראשו בבריאה, וגופו ביצירה, ורגליו בעשיה (ע"פ תשמ"ל ג'), והוא של האדם גר"ן שבו, וע"כ הוא מגיע אבל למעלה הוא לה', וז"ש למעלה בתיקוניכון וכאן אתלכי עליכו (שהיא עליכם), והיא עול מלכות שמים והוא באלקות, אלא לפי [שיורדת] (דיורדות) בבריאה שכינה בתחתונים לפיכך יד האדם מגעת עדי' ואין [בה] זכות ותובה ח"ו, (תהלים ה ה) לא יגורך רע[62], אלא שבחטא היא מסתלקת (מן) [מ]האדם, ובזכות ממשיכה עליו בקבלת מלכות שמים[63], וז"ש (אתלכי) [אתליכו] עליכו כו'[64] (וז"ש) [וז"ש שאמר] ר"ג (ברכות טז ע"ב) איני שומע לכם לבטל ממני כו' שלא להסתלק השכינה[65], למגזר מלין דקשוט[66] מלין דקדישין עליונין צייתי להו וחדאן למשמע להו ולמנדע להו - מילין דקשוט נגד אצילות, מילין דקדישין כו' נגד עולמות שלמטה שבהן הקדושים, ובעליון הן אותן לשמוע בקול דברו[68] (תהלים קג כ) ובעולם ב' חדאין למשמע[69], שאי(נ)ן שומעין בקביעות, ובעולם ג' חסר אף הידיעה[70].

למגזר מלין דקשוט מלין דקדישין עליונין צייתי להו וחדאן למשמע להו ולמנדע להו:

יתיב ר"ש ובכה ואמר ווי אי גלינא ווי אי לא גלינא

לגזור דברי אמת, דברים שהקדושים העליונים מקשיבים להם ושמחים לשומעם ולדעת אותם.

ישב רבי שמעון ובכה ואמר, אוי אם אגלה אוי אם לא אגלה.

יתיב ר"ש ובכה[71] ואמר ווי אי גלינא[72] - כמ"ש (פסחים קיט ע"ב) ולמכסה עתיק דברים שכיסה כו' (ולמכסה) [וכמה] עושין (למגלה) [למגלי] רזין כמ"ש לעיל [לד ע"ב] (ב' ב')[73] ובכ"מ, [ו]כמ"ש לקמן (קכח ע"ב) הולך רכיל כו' ובא"ז (רלד ע"ב), ואמר, ווי אי לא גלינא[74] - כמ"ש למעלה עד (אימת) [מתי] כו' כתיב עת כו' והענין כמ"ש ברע"מ (לו כח ע"ב) לאנשים שאינם ראוים (משלי כה ג) כבוד אלקים [הסתר דבר] (כו'), אבל לאנשים ראויין אליה[ם] (משלי שם) כבוד מלכים כו' [חקור דבר], וכמו שעונש למגלה כו' כך למסתיר מהגויים[75],

הערות מאיר האדרא

בז"א ויתמתקו הדינים שבו. לכן הוא שאמר לקמן "למגזר דינין דקשוט" עי' לקמן הערה 66 (ב"ע ה ע"ב).

60. "אני" הוא כינוי למלכות. עי' זהר מקץ רד ע"ב ותרומה קנו ע"א.

61. דהיינו שרק נוק' ולא ז"א, הרי הם שמים וארץ, וכמש"כ בזהר בראשית כט ע"ב, ועי' ת"ז כ' ע"א שהיחס של שמים וארץ בפסוק רומז על ז"א ביחס לנוק'.

62. עי' זהר בראשית כז ע"א.

63. עי' נפש החיים א יז, ז"ל, והענין כי ידוע בסדר השתלשלות העולמות שהבחינה העליונה שבכל עולם מתקשר עם הבחינה התחתונה של העולם שעליו, ועי' זוהר (ויקרא י ע"ב) דכלהו עלמין מתקשרן דא בדא ודא בדא כהאי שלשלת דאתקשר דא בדא, וכידוע בכתבי האריז"ל שחיצונית מלכות של כל עולם ופרצוף נעשה פנימיות כתר להעולם או הפרצוף שתחתיו, (היינו שבקבלת האדם עול מלכותו יתב' להעלות כל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו בתורה ומצות למדרגה יותר גבוה מזה נעשה לו רצון פנימי לשעבד מוחו ודבורו ומעשיו בתו"מ) בסוד כתר מלכות, עכ"ל. דהיינו שתכלית קבלת עול מלכות שמים היא ע"מ לעשות רצונו ית' ברגע זה במעשיו דיבורו ומחשבותיו יותר ויותר ממה שהיו מעשיו דיבורו ומחשבותיו של האדם עד עכשיו. ומזה הוא שנעשית לו הארה לנשמה שלו, ואז גם נעשה לו רצון פנימי להתעלות.

64. דהיינו שיש בדבר זה תועלת בכל רגע ורגע ובפרט בשעת הלימוד יש לעשות את זה. ולפ"ז דברי הנפש החיים מובנים יותר, שכן ההנהגה המחוייבת מקבלת עול מלכותו ית' היא לעשות יותר ממה שמחוייבים מדינא, וממילא יורדת השפעה מיוחדת לנשמה.

65. דהיינו שחתן פטור מק"ש מכיוון שלא יתכן שיוכל לקיימו כראוי, ואילו ר"ג יכול היה לקיימו כראוי. והנה כאן מתבאר שקבלת עול מלכות שמים, שהוא חיוב גמור בקריאת שמע, כמו כן יכולים אנו לעשות זאת לתועלת ותוספת מעלה בכל עת שירצה, וכן נלמד מכאן שיש ענין מיוחד לעשות זאת לפני לימוד קבלה.

66. כלומר לתקן תיקוני דז"א, להעביר ממנו את הדינין ולהכריתם משם, ולהאירם באור הרחמים דע"ק (ב"ע ה ע"א).

67. באדרא הזאת נמצאו מלאכין עילאין שבאו לשמוע חידושי רזין דאורייתא מפומייהו דרשב"י וחבריו והם שמחו בגילוי הסודות והתיקונין העילאין, שכן ע"י כך יורד שפע לכל העולמות ואף הם נהנים מזה. ועוד שעיקר מקום גילוי רזין דאורייתא הוא למטה לצדיקים, שלדבר זה הוא שהיתה תאות המלאכים באומרם "תנה הודך על השמים" (תהלים ח ב) ולכן הם חפצים לשמוע רזין דאורייתא מפי הצדיקים (ב"ע ה ע"א).

68. עי' בבהגר"א על ת"ז קסא ע"א ד"ה ועושי דברו, שהמט"ט עצמו נקרא 'דברו', והוא כתר דבריאה וכמש"כ בבהגר"א על ספד"צ ל' ע"ב. וממילא בחינת 'שומע בקול דברו' הינו עניין לכל עולם הבריאה.

69. עי' לקמן קלה ע"א חדאן על דשמעין מה דלא ידעו, שבעולם היצירה הוא עיקר מקום המלאכים, ואלו הם השמחים לשמוע את דברי התורה שלנו, מאחר שזהו התיקון שלהם.

70. פי' שכאן דברו ית' סתום ואינו נגלה כלל, ולכן כאשר משיגים בעולמינו דבר מדברי התורה לגבן זהו חידוש גמור.

71. אפשר ליתן טעם לבכייתו, מכיוון שצפה ברוה"ק שג' חברים ימותו באדרא זו וכמ"ש לקמן (ב"ע ה ע"ב).

72. שכן ע"י ריבוי גילויי אור הסודות, נסתלקה נשמתם בסוד מיתת נשיקה (ב"ע ה ע"ב).

73. בעניי לא מצאתיו בשני המקומות המצויינים כאן.

74. שכן ראה שהזמן גורם שיש לגלות את התיקונים כדי להעביר את הדינים הגדולים ואת התעוררות קטרוג הסט"א שהיו קיימים בדור ההוא וכמש"ל (הערה 41), ומכיוון שנתגלו הסודות לא נגזר עליהם למסור את עצמם על קידוש ה' (ב"ע ה ע"ב).

75. עי' ב"ע ר' ע"ב ז"ל, בתחילה לא היה דעתו של רשב"י לגלות אלא תיקונים דז"א לבד, ואח"כ אמר ווי אי גלינא ווי אי לא גלינא כו', שהבין שבלתי אפשר לבאר תיקוני דז"א אם לא שיקדים לבאר תחיל' תיקונים דע"ק, ואחר שראה ברוה"ק שהסכימו עמו מן השמים בזה נעשה תיקון גדול בכל העולמות, לכן שמח לבו ולזה אמר (לקמן קל"ח ע"ב) אסהדנא עלי שמיא העמיד אצלו הקב"ה לעד שכל כוונתו בגילוי אלה הדברים הוא לשמא דקוב"ה ממה שנעשה תיקון גדול למעלה, עכ"ל. ועי' יהל אור ח"ב טז ע"ג וז"ל, סוד עון קרי שמוריד שם מ"ה ח"ו מ"ד [ללא בית קיבול] והוא חרבן גדול, וכל לימוד קבלה למי שאינו ראוי כי כל משפיע הוא מ"ד ולהגון הוא מצוה גדולה עד מאד וכו' והלימוד לאחרים גדול המעלה מאד שלימודו הוא מ"ד לפי שמשים מחשבתו במי שלמטה ממדרגתו והתלמיד מעלה מ"ן, אבל כשלומד מעצמו הוא נקבה לבד מקבל מהספר ולא מאדם, והוא כמו הגשמים שאינן באין מלמעלה שנדמין לספיחין וזהו מעלה החבורה וז"ש הרבה קבלתי כו' ומתלמידי כו' (תענית ז' ע"א) שאז הוא מקבל מאוירא וכו', עכ"ל. כלומר

אבל ר"ש ירא שמא אין כולם הגונים אליה לכן [אשתיקו חבריא, אבל ר"א אמר בשבילם והא חבריהו כבר עאלו] חברייא דהוה תמן אשתיקו, קם ר' **אבא** וא"ל אי ניחא קמיה דמר הא כתיב (שם כה) סוד יי' ליראיו[76] והא חברייא אלין דחלין דקב"ה אינון[77] [78]וכבר עאלו באדרא דבי משכנא - ר"ל בלימוד המשכן וכליו שהוא האדם העליון, מנהון עאלו מנהון נפקו - ג' לא נפקו כו' כמש"ל (קמד ע"א) אע"ג דמאן דעאל ולא נפיק [טב] (עב) כו'[79] היינו שלא יצא לעולם, מ"מ כולם כבר עאלו יש לגלות להם[80].

חברייא דהוה תמן אשתיקו קם ר' אבא וא"ל אי ניחא קמיה דמר הא כתיב (שם כה) סוד יי' ליראיו והא חברייא אלין דחלין דקב"ה אינון וכבר עאלו באדרא דבי משכנא מנהון עאלו מנהון נפקו:

תאנא אתמנו חברייא קמיה דר"ש ואשתכחו רבי אלעזר בריה ור' אבא ור' יהודה ורבי יוסי בר יעקב ור' יצחק ור' חזקיה בר רב ור' חייא ור' יוסי ור' ייסא - נגד ע"ס מלמעלה (ו)למטה, ואף שאח"כ[81] אמרו שהן נגד שבעה כו' מבינה ולמטה, אח"כ נתעלו לפרצוף יותר עליון שז' עליונות[82] הן עשר תחתונות כידוע (ו)לכן נשאר[ו] ז'.

תאנא אתמנו חברייא קמיה דר"ש ואשתכחו רבי אלעזר בריה ור' אבא ור' יהודה ורבי יוסי בר יעקב ור' יצחק ור' חזקיה בר רב ור' חייא ור' יוסי ור' ייסא:

ידין יהבו לר"ש ואצבען זקפו לעילא ועאלו בחקלא ביני אילני ויתבו

החברים שהיו שם שתקו. קם רבי אבא ואמר לו, אם טוב לפני האדון, הרי נאמר "סוד יהו"ה ליראיו", והרי אלו החברים הם יראי ה', וכבר נכנסו באדרא דבי משכנא, מהם נכנסו ויש מהם שיצאו.

למדנו: נמנו החברים לפני רבי שמעון, ונמצאו: רבי אלעזר בנו ורבי אבא ורבי יהודה ורבי יוסי בר יעקב ורבי יצחק ורבי חזקיה בר רב ורבי חייא ורבי יוסי ורבי ייסא.

נתנו את ידיהם לרבי שמעון, ואת אצבעותיהם זקפו למעלה, ונכנסו בשדה בין האילנות, וישבו.

ידין יהבו לר"ש - נתינת יד הוא הסכמה שיהיו במחשבה אחת עם ר"ש, (ותהי') [ויהי] מחשבותם דבוקה למעלה, וכל (כחותי') [כחותם] שכללן הן עשר כחות, וסופן (מתפשטות) [מתפשטים] באצבעות שהן עשר [ה]שליטים, כמ"ש בר"פ יתרו (סז ע"א) ובפ"א דס"י (משנה ג), וז"ש נשיאת ידים וזקיפת אצבעות, וז"ש **ואצבען**[84] **זקפו לעילא, ועאלו בחקלא ביני אילני ויתבו**[85] - כי אין השכינה שורה אלא על פועל לדק, וכמ"ש בפ' תזריע (נ ע"א) וכן ר' חייא בפ' הפועלים (ב"מ פה ע"ב) דשדי כתנא כו' ראה שיהי' מתחילה ועד סוף (בפועל לדק) [לש"ש], לכן בכל מקום קְבוּעָס להשראת שכינה לא רצו (שיהיה) [להיות] בבית מעשי ידי אדם שמא הי' בו מעשה אחד שלא בכוונה קדושה,

---

הערות מאיר האדרא

שהמשפיע מקבל מוחין חדשים בעת השפעתו בכבכל עליית מ"ן הגורם להורדת מוחין חדשים, ושורש המוחין הוא באוירא בעת הזדווגותו עם המו"ס.

76. ר' אבא היה מסט' דבינה של החסדים, ומבינה הרי דינין מתערין (זהר ויחי רכ ע"ב) ולכן התחיל בפסוק "סוד ה' ליראיו" (תהלים כה יד) שכן רשב"י מכונה כאן "סוד ה'" מכיוון שהוא בוצינא דאורייתא (וכדאיתא בסוף אד"ז). וכמו כן מכונה הוא "שבת" (זוהר נשא קמד ע"ב), וידוע ששבת הוא בסוד מידת יסוד [דבינה]. הא למדנו, שרשב"י הוא בסוד מידת היסוד, והיינו "סוד". והנה ניצוץ רשב"י היה ממשה רבע"ה, הרי הוא בדרגא דדעת דז"א, וז"א הרי הוא הנק' בשם הוי"ה ב"ה. למימרא, שלכן מכונה רשב"י "סוד הוי"ה, ללמדינו שרשב"י הוא בסוד פנימיות ז"א המכונה הוי"ה. לכן זכה רשב"י לסודות שלא זכה בהם שום אדם בדורו (ב"ע ה ע"ב). עוד טעם להיותו מכונה "סוד ה'" מכיוון שבתחילה היו החברים היו בסוד סט' דדינא ושם אלקים ובסוד מאמה"כ (בראשית א א) "בראשית ברא אלקים" כו', ואמרו (רש"י שם) שעלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין ואח"כ נצטרף להם עטרא דחסדים דהיינו הנהגת שם הוי"ה ב"ה ובסוד מאמה"כ "אלה תולדות כו' ביום עשות ה' אלקים כו'" (בראשית ב ד) (ב"ע שם).

77. הלשון 'דחלין דקב"ה אינון' ליתא בפי' הגר"א כאן.

והנה שורש יראת הרוממות הוא בסט' דאו"א, כמ"ש אם אין חכמה אין יראה כו' (אבות פ"ג מט"ז) ושורשם הוא במו"ס ששם הוא מקום גבורה דע"י. ומאחר שהחברים היו מי' חסדים דנפקו מיסוד דאו"א, לכן כינם "דחלי דקוב"ה". ומבחינה זו ראויים הם שיתגלו להם רזין עילאין, ושורש כל המוחין אף הוא במו"ס מקום יראת הרוממות (ב"ע ו ע"א).

78. נראה שדברים אלו 'וכבר עאלו כו' המה דברי מסדר הזהר ולא מדברי ר' אבא וכהמשך לדבריו לעיל. ומש"כ 'אדרא דבי משכנא' אין כוונתו לחלק של הזוהר המכונה "אדרא דמשכנא" [שכן שם כתוב (קכג ע"ב) "והני תיקוני גילה לון אבא" למימרא שאדרא דמשכנא לא חובר כי אם לאחר פטירת רשב"י], אלא כוונתו לאדרא רבא, שם היה גילוי דקוב"ה ושכינתא (ב"ע ו ע"א).

79. טב ליה דלא אברי, לקמן קמא ע"א.

80. עי' מים אדירים פו, שפירוש 'על ונפק' היא שנכנסו להשיג גנזי התורה, ויצאו לבחי' חיצוניות דהיינו המצוות, והבינום על בוריים וראו שהכל א'. ועי' לקמן מש"כ הגר"א בענין "שוו ידייהו", שלפי דבריו שם משמע שאלה שמתו נענשו על שהגשימו רח"ל.

81. בדף קמד וכוונתו היא לאחר שהג' מתו.

82. צ"ע אם כוונתו כאן היא לז"ת שבפרצוף העליון מהם או שמא כוונתו לז"ת שבמלכות שבפרצוף ההוא, ועי' לש"ו ביאורים ח"א ט"ז ע"ב.

83. ב' הידים המה ה"ח וה"ג ה"ה כף זכות וכף חובה. ולכן יהבו ליה ידין, בכדי לקשר את החסדים והגבורות בשורשם לדעת כדי שיושפע עליהם מאור השורש ועי"ז יוכלו להבין את הסודות שיגלה להם (ב"ע ו ע"א).

84. בעניין זקיפת האצבעות עי' ב"ע ו ע"ב ששורש החו"ג הוא בב' כתפין דא"א, והאצבעות הם התגלות החו"ג, ממילא כאשר זוקפן כלפי שורשם הרי שהם נתקנים. ועוד יש לפרש, שכן באצבעות הידים נאחזים הקליפות, ועל כן צריך לזקפם למעלה בסוד נטילת ידים כדי שלא תהיה לקליפות אחיזה בהם.

85. יתכן לפרש שכוונתם בד"ז היתה להכרית את הקליפות מן השדה העליון ה"ה חקל תפוחין קדישין בסוד יסוד דנוק' המכונה "חקלא" שכן שם נזרעים כל הזרעים ובסוד מ"ן, ואח"כ חוזרים וצומחים נשמות חדשות. והנה רשב"י וחבריו כרתו משם את הקוצים והחוחים הסובבים את השושנה העליונה (ה"ה הנוק' דז"א דאצילות, עי' תחילת ספר הזהר בראשית). ועוד אפשר לפרש, שמ"ש "ועאלו בחקלא" כו' שהעלו מ"ן ליסוד הנ"ל בסוד עליית נשמה, וידוע שכל הנשמות העולים בסוד מ"ן ליסוד דנוק', צריכים לעבור תחלה דרך עולם המלאכים, והמה מכונים "אילני". ועוד שכל מ"ן הוא בחיצוניות העולמות המכונה אילנות. עכ"פ פשט הדברים הוא שנכנסו לשדה בין האילנות, שם הוא מקום מנוחה המוכן להתבודדות ולעסוק ברזין עילאין (ב"ע ו ע"ב).

קם ר"ש וצלי צלותיה יתיב בגווייהו ואמר כל חד ישוי ידוי בתוקפוי שוו ידייהו ונסיב לון פתח ואמר (דברים כו) ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה מעשה ידי חרש ושם בסתר וענו (ס"א כל העם) כלם ואמרו אמן:

קם רבי שמעון, והתפלל תפילתו, וישב ביניהם, ואמר, כל אחד ישים ידיו בחוזקו (פי' בחיקו). שמו ידיהם, ואחזו אותם. פתח ואמר "ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה מעשה ידי חרש ושם בסתר וענו (כל העם) כלם ואמרו אמן".

קכח.

והסתופפו תחת מעשה ה', קם[86] ר"ש וצלי צלותיה[87] - ליחד אותם מלמטה למעלה כדרך התפלה שהוא מלמטה למעלה, ואח"כ (בתיקונה) [בתיקונים] (שהוא מלמעלה למטה)[88] תיקן מלמעלה למטה[89] כמש"ו, וכ"ה בכ"ד שצריך לעלות ואח"כ לירד (תהלים קיח כ) זה השער לה'[90] כו', יתיב בגווייהו ואמר כל חד ישוי ידוי בתוקפוי שוו ידייהו ונסיב לון פתח ואמר (דברים כו) ארור האיש אשר יעשה - היה ירא (שלא) [שמא] יגשמו ח"ו[91] בהשגתם מחמת שהיה בהם [דלא] (שלא) נפקו[92], לכן אמר להשוות (ידיהון) [ידיהן יחד] להסכים שני לבבות דלא להוי ב' לבבות בפלוגתא[93], כמ"ש (דברים ו ה) ובכל לבבך כי בב' (ידיהון) [ידיס] תליין ה"ח וה"ג בה' אלבעות והן ב' יצרים, וז"ש מחאת כף בשמחה כי כל שמחה [הוא] משמאל[94] כשנתבסס הילה"ר, וז"ש (תהלים נח ח) נהרות ימחאו כף, כי יש מים מתוקים ויש מים רעים, ולעתיד לבא ירפאו כל מים, ואף שאמרתי ש(ה)יד ימין [הס] (הוא)[95] ה"ח, אינם חסדים בעצם כי כל יד הוא גבורות[96], אלא (אשהן) [שהוא] גבורות ממותקות שהם חסדים גבי שמאל, וכן ב' מיני מים הנ"ל, וכן ב' הילריס כידוע שיל"ט הוא חוויא דחייס[97] סס חייס, והוא מ"ש (במדבר כא ח) ולאה אותו וחי, והוא סוד אליהו (מלכים א' יט י) קנא קנאתי וזכה לחייס תחת אשר קנא לאלקיו, וז"ש ארור כו' שהוא סוד המגשם בסתרו של עולם[98], פסל - בדכורא ומסכה - בנוק', מעשה ידי חרש, ושם בסתר[99] וענו (ס"א כל העם) כלם ואמרו אמן - בעלמא עילאה הנסתרות לה' כו' (דברים כט כח).

הערות מאיר האדרא

86. כלומר שלא "יתיב", ועי' לקמן קל ע"א "אמר לרבי יהודה קום בקיומך ואתקין כרסייא דא" ומש"כ שם.

87. יתכן כי עשה בתפלתו איזה יחודים וכוונות כדי להוריד אור עליון ע"מ להכרית את התגברות הסט"א, ולכן אמר אח"כ "כל חד וחד ישווי ידוי בתוקפוי" דהיינו לקשר את י' החסדים לשורשם בשלמות באופן שלא יעשו פירוד ח"ו (ב"ע ו ע"ב).

והנה יעויין בלש"ו כללים ח"א סא ע"א שלפני כל לימוד יש להתפלל שיתעורר אותו ענין למעלה, שכן זהו תכלית לימוד הקבלה, לעורר את האורות העליונים להשפיע למטה מכח הלימוד שלנו.

88. המוסגר הוא נמצא כך בדפוס הישן, בסוגריים. אמנם בכת"י ליתא לגירסא זו לגמרי.

89. ולכן אומר כאן שרשב"י ישב.

90. תרעא היא בגי' אדנ"י. ועי' בתיקו"ז יט ע"ב: בראשית ב' ראשית זה השער לה' צדיקים יבאו בו דא איהו תרעא דצדיקיא דאית, ע"כ. כלומר שתחילת הדבר, הרי הוא השער, הוא מידת המלכות. ועי' לש"ו כללים ח"ב כב ע"ב, שעל אף שכתוב שכל תיקוני הצדיקים הם בז"א ולא בא"א, ואילו כאן מבאר שהם בז"א, היינו רק דרך המלכות דז"א הרי הוא בחי' "שער לה'".

91. לענ"ד לא נראה לפרש כן, שכן תלמידיו שהיו נהורא דאורייתא וידעין ברזין עילאין לפני גילוי האדרא, והיו מבני היכלא דמלכא, וח"ו שאנשים גדולים כאלה יהיו צריכים לאזהרה כזאת שכל מתחיל בחכמה יודע. אבל נראה, שכיון בזה לסוד גדול ונורא, והוא, שהקלי' באים לקטרג מאד על העוסק ברזין עילאין, ובפרט ברזין דעולם התיקון, שהוא שבירה גדולה עבורם, ולכן עומדים הם לקטרג על האדם. ולזה בא להזהירם, שלא יגרמו לסט"א שתהיה להם ח"ו איזו שהיא אחיזה ביסוד דנוק' ע"י שום חטא ח"ו או שאר איזו מחשבה פגומה. ולכן הוא שאמר כאן את לשון הכתוב "ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה" שהם כנגד זו"נ דסט"א וכמ"ש בע"ח שער קליפת נוגה. ו"פסל" הוא מלשון פסולת, שכן המה סיגי המלכות דמיתו, ומסכה אף היא מלשון סיגים (צ"ע מנ"ל - הערת המהדיר) וכמי שמהתך זהב או כסף יוצא סיג, וכמ"ש "הגו סיגים מכסף, ויוצא לצורף כלי" (משלי כה ד) שכן מכיוון דאתברירו הסיגים ע"י מו"ס אזי נתקנו הכלים (ב"ע ו ע"ב).

92. כדלעיל ד"ה מנהון על פי דברי האד"ר לקמן דף קמד, ועי' דברינו בדף קמא ע"א ד"ה דכל מאן דעייל ולא נפיק.

93. עי' בגמ' בכל לבבך וגו' בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע (ברכות דף נד ע"א). ולכן דימה אותם הרשב"י דווקא לב' ידים. אמנם נ"ל שרשב"י לא יכול היה לגלות כי אם כדי להודיע כי הם עומדים בתיקון שמחמתו יש חיבור בין ב' הידים, ועי' ב"ע רכז ע"א שזה פירוש החיוב שיהיה זה הלומד מעשה מרכבה "חכם ומבין מדעתו".

94. עי' שעה"ג הק' לד.

95. נלענ"ד שנכון יותר לגרוס כהנדפס מאשר גי' הכת"י.

96. עי' ע"ח הארת מוחין זו"ן פרק ז'.

97. עי' פת"ש אבי"ע פתח ל"א שמט"ט בבריאה הוא נחשא דחיי. וכן ע"ש קלי' פתח כ"ד שזוהי המציאות של אליהו זל"ט, ועי' שם קיצור אבי"ע ה' שמשמע שזהו שורש הטוב שביצר הרע.

98. עי' ת"ז ז ע"ב: מאן דצייר ביה דיוקנא (דברים כ"ז) ארור האיש אשר יעשה פסל וכו' ושם בסתר בסתרו של עולם, ע"כ. ועי' ביאורים ח"ב יג ע"א, ז"ל, יש בזה ג' הבחנות: א' למעלה מעקודים אין בחי' פרצופים וספירות כלל אלא רק על שם העתיד שיצא מהם, ואפילו עקודים הם ג"כ רק על דרך ממוצע כי עיקר כל הכינויים הם רק באצילות, ואפילו באצילות אינם על פי תפיסתינו והשגתינו ח"ו והאומר כן אין לו חלק באלקי ישראל כמש"כ ונשמרתם מאד לנפשותיכם כי לא ראיתם כל תמונה, אך עכ"ז הנה בדרך דיבור ואמירה וספירות דברים שהוא בדרך לימוד מותר ומצוה להשתמש בכל הכינויים הללו באצילות ולדבר בהם בכל האפשרי ככל מה שנמסר לנו בדברי האריז"ל שכולם הם דברי הרשב"י בזהר וכן הם מפורשים כולם בשיר השירים, עכ"ל.

99. עי' בהגר"א על ת"ז קיג ע"א ד"ה מאי בסתר, דזהו איסור על המחשבה, ועי' בפת"ש נתיב הקלי' כט שהאיסור הוא על הגשמת הנקודה הפנימית שבכל דבר. ועי' בהגר"א על ת"ז ז ע"ב ד"ה ואפילו מכל, שנכלל באיסור זה מי שמצייר דיוקנא דבי"ע באצילות, ועי' לש"ו דע"ה ח"א נד ע"ב שנכלל באיסור זה לצייר דיוקנאות של אצילות בא"ס.

עי' ב"ע ז ע"א וז"ל, היינו נקודת ציון של הנוק' ששם אבן שתיה שממנה הושתת העולם ונק' סתר כמ"ש ואל יבוא בכל על את הקודש ומה גם שצריך להסתירה מן החיצונים והיא נקודה תתאה חכמת שלמה יו"ד זעירא שהיא מסתתרת בהיכל ק"ק דבריאה, וכאשר כתוב אבן שתיה שממנו הושתת העולם ותיקון העולם הוא ע"י זיווג זו"נ ע"י יסוד ולזה סיים כאן ואמר כל העם אמן הוא זיווג ז"ת הוי"ה אדנ"י שבזה מתבטלים הקליפות ולכן אצל כל הארורים נכתב אמן שי"א ארורים הם סיגי הז' מלכים וד' אחוריים דאו"א שנפלו בעת שבירת הכלים ותיקונם הוא ע"י זיווג זו"נ כידוע, ע"כ.

פתח ר"ש ואמר (תהלים קיט) עת לעשות ליי'[100], אמאי עת לעשות ליי' משום דהפרו תורתך[101], מאי הפרו תורתך תורה דלעילא דאיהי מתבטלא[102] אי לא יתעביד בתקונוי דא ולעתיק יומין אתמר[103] - ר"ל לתקן לע"י[104], והתיקון הוא להתלמלס ולהתגלות אורו למטה על ידי (תיקון) [תיקונוי], אע"ג שאין מתגלה בעצמו מ"מ צריך תיקון כדי להתגלות אורות התחתונים, וכמ"ש למטה (סוף העמוד), ותאנא סליק ברעותא למברי אורייתא טמירא (תרין אלפי שני) כו' מאן דבעי לאתקנא ולמעבד יתקן בקדמיתא תיקונוי כו', וז"ש כאן תורה דלעילא דאיהי כו' ר"ל אורייתא טמירא הנ"ל[105] שהן סוד חו"ב[106], ב' אלפים שנה שקדמו לעולם (מדרש תהלים ל'), וע"כ צריך לתקן לה' שהוא עתיק יומין, ושם זה הוא עתיק יומין, ואמר תורה דלעילא, לאו לאפוקי זו"נ, אדרבה עיקר תיקון הוא בשביל זו"נ, אלא לאפוקי תורה שבבריאה הניתנה למשה בסיני[107].

כתיב (דברים לג) אשריך ישראל מי כמוך[108] וכתיב (שמות טו) מי כמוך באלים יי'[109] - כ(ו)לל כאן כל הדרגין עת לעשות[110] כו' נגד עלמא עלאה, אשריך ישראל נגד ז"א, מי כמוכה באלים כו' היא נוק', וכמ"ש בז"א (ז' א' (ג' ע"ד)) מי כמוכה באלים ה' שיוכל לברוא את העולם כו' והענין שבשם אלקים נברא העולם, כמ"ש בראשית ברא אלקים, וכל מע"ב, כי כל העולמות תחת אצילות הן אלקים, והיא מתעלמת בתוכם נקרא[ת] ג"כ אלקים[111], ואעפ"כ אין כמוה, שאע"פ שכולן[112] פועלים בעולם שלכן (נקראין) [נקראו] אלהים, מ"מ בלעדה (אין) [א"י] לפעול, שהיא ה' אחרונה של השם ובכחה נברא הכל, ופועלין הכל, כמ"ש (שמות כג כא) כי שמי בקרבו[113], ובכח השם פועלין, והוא ה"א אחרונה אשר בקרבם, ואז נקרא(ים) אלקים, אבל בלעדה נק' אלים, וז"ש מי כמוכה באלים ות"א לית בר מינך כו', וז"ש מי כמכה בה"א[114], (וז"ש).

פתח ר"ש ואמר (תהלים קיט) עת לעשות ליי' אמאי עת לעשות ליי' משום דהפרו תורתך מאי הפרו תורתך תורה דלעילא דאיהי מתבטלא אי לא יתעביד בתקונוי דא ולעתיק יומין אתמר:

כתיב (דברים לג) אשריך ישראל מי כמוך וכתיב (שמות טו) מי כמוך באלים יי':

קרא לרבי אלעזר בריה אותביה קמיה ולרבי אבא מסטרא אחרא ואמר אנן כללא דכולא

פתח רבי שמעון ואמר, "עת לעשות ליהו"ה": אמאי עת לעשות ליהו"ה? משום דהפרו תורתך. מאי הפרו תורתך? התורה שלמעלה, שתתבטל אם היא לא תהיה נעשית בתיקון הזה, ועל עתיק יומין נאמר.
כתיב "אשריך ישראל מי כמוך" ונאמר "מי כמוך באלים יהו"ה".
קרא את בנו רבי אלעזר, והושיבו לפניו. ואת רבי אבא הושיב מהצד האחר, ואמר, אנו כלל הכל,

קרא לרבי אלעזר בריה אותביה קמיה ולרבי אבא מסטרא אחרא ואמר אנן כללא דכולא[115] - שג"ר הן כלל כולם בסוד אמ"ש (פ"י פ"ב מ"א), כלל הכל חולם שורק מירק[116], והס ג"כ כלל [הכל] (ה"פ) מלמעלה למטה, ישראל עלה במחשבה[117], וכן נוק' באימא עילאה כידוע בסוד אבהן, וג'

הערות מאיר האדרא

100. "עת" היא כינוי לב"ן, וצריכים לחברו לשם הוי"ה ב"ה הרי היא מ"ה (ב"ע ז ע"ב).

101. זו"נ המה בבחינת התורה שבכתב ותורה שבעל פה וקיומם הוא ע"י המוחין (ב"ע ז ע"ב).

102. "תורה דלעילא" שורשו באו"א, ולכן שם יכול לחול שם הביטול שכן לא היתה מיתה לאו"א בעולם הנקודות, אלא רק ביטול לאחוריים שלהם בלבד (ב"ע ז ע"ב).

103. ר"ל שכל התיקונים יצאו מא"א וע"י המתלבש בו, ומהם נעשו ז' תיקוני גלגלתא וי"ג תיקוני דיקנא אשר שרשם הוא במו"ס הרי הוא רישא דאתתקן, ולכן כשכתוב "עת לעשות להוי"ה" כונתו למו"ס ולא לז"א (ב"ע ח ע"א).

104. עי' בהגר"א על ספד"צ א ע"ב ד"ה דצניעותא, ובפרט מה שכתבנו במאיר הספרא על רעוא דרעוין שם, ששורש התיקון הראשון דתיקוני גלגלתא הוא עתיק יומין ה"ה הרדל"א, וממילא עי"כ הוא שורש לכל התיקונים האחרים.

105. דהיינו התורה שרצה רשב"י לגלות כדי לתקן את העולם.

106. דהיינו הנסתרות, ועי' ב"ע ה ע"ב שזהו גילוי של המו"ס [כמובא לקמן קכח ע"א ותאנא כד סליק]. ועי' בהגר"א על ספד"צ א' ע"ב ד"ה דצניעותא, שזה גופא הוא הגילוי של הצניעותא, הרי הוא הרדל"א.

107. דהיינו חלק הנגלה שניתן בסיני [עי' שער ההקדמות א ע"ב מש"כ שחלק הנגלה שבתורה הוא תורה דעולם הבריאה, ואילו חלק הנסתר שבתורה הוא באצילות]. ועי' תיקו"ז ה ע"ב: ואית אורייתא דבריאה ואורייתא דאצילות, אורייתא דבריאה ה' קנני ראשית דרכו ואורייתא דאצילות תורת ה' תמימה, ובה תמים תהיה עם ה' אלהי"ך ומסטרא דילה אתמר על ישראל בנים אתם לה', ע"כ. ועי' בהגר"א על תז"ח מט ע"ב ד"ה ואורייתא, וכן עי' בליקוטים הנדפסים בסוף בהגר"א על ספד"צ סוף לז ע"ד ודברינו שם.

108. מביא כאן ראיה לכך שע"י עסק התורה וסודותיה נעשו כל תיקוני דאצילות. דהיינו שבפס' הזה מדבר בשבח ישראל למימרא שאין בכל האומות כמותם, וזאת ע"י התורה שניתנה להם, שבזכותה מסורים ונתונים בידם כל העולמות כדי לתקנם ולהוסיף להם שלימות מה שלא זכה בו שום נברא מלבדם (ב"ע ח ע"א).

109. מוחין דקטנות הינם בסוד "אלם" הנגזר משם אלהים, שכן אינם כמוחין דגדלות שהם שם הוי"ה (ב"ע ח ע"ב).

110. דהיינו שם הוי"ה ב"ה הוא המורה על ע"ק כנ"ל.

111. דהיינו ביחס לז"א. ועי' בהגר"א על ספד"צ דצניעותא כו ע"ב ז"ל, הוי"ה סטרא דדכר אלקים סטרא דנוקבא.

112. דהיינו כל האלים (ה"ה בעלי הכחות).

113. לשים לב שדבר זה נאמר על נביא. אמנם הגר"א משייך את זה לכל הנבראים, ואפילו אלה שהם שלוחי הסט"א.

114. ולא 'כמוך'.

115. רשב"י היה מסוד הדעת של החסדים, ור"א בריה חכמה ורבי אבא בינה. לכן היה רשב"י יושב באמצע, שכן הדעת מקומו באמצע בין חו"ג, ור' אליעזר לקמיה מצד ימין ור' אבא לסטרא אחרא בשמאל (ב"ע ח ע"ב).
וכן הוא לקמן קלב ע"א, שר' אלעזר גילה את המצחא (לקמן קכט ע"א), ר' אבא את העינים (קכט ע"ב), ולכאורה נראה (ועי' מש"כ בהק') שרשב"י הוא אשר גילה את הגלגלתא, קד"א ועמר נקי. ואם כן, עולה כי בין שלשתם נתגלו הבינה, חג"ת ונ"ה דתיקוני הגלגלתא הרי הם עיקר הגילוי.

116. עי' ת"ז ח ע"א. ועי' ס"י פ"א מ"א אופן ד' דף ד ע"ד וז"ל, והתחלת כל דבר בג' דאזדרע בג' נקודין חש"ק והן אמ"ש בסוד החו"ל, ע"כ. ועי' בהגר"א על תז"ח יט ע"ב.

117. דהיינו שז"א הוא כנגד חכמה, וכן נוק' כנגד בינה.

סעודות וג' רגליס ונר"ג וכיולא הרבה, ואמר עד השתא אתתקנו קיימין[118] - הן ז"ת שהן ז' עמודים כמ"ש למעלה (ריש הסקד') ע"ש, והן ז' חבריס הנשאריס[119], אשתיקו שמעי קלא וארכובתן דא לדא נקשן מאי קלא קלא דכנופייא עלאה דמתכנפי[120].

חדי[121] ר"ש ואמר (חבקוק ג) יי' שמעתי שמעך יראתי (אמר), התם יאות הוה למהוי דחיל[122], אנן בחביבותא תלייא מלתא[123], דכתיב (דברים ו) ואהבת את יי' אלקיך, וכתיב (שם) מאהבת יי' אתכם, וכתיב (מלאכי א) אהבתי אתכם וגו'[124] - הענין כי חבקוק היה מסט' דנוק' כמ"ש בר"פ בשלח (מה ע"ח), והענין שהיה מסט' דגבורות חבקוק במספר[125], אלישע נתן לו גבורות דלעילא לכך היה ירא[126], וז"ש (חבקוק ג ב) ב"פ שמיעה, שכל שמיעה מסט' דגבורה, בסוד ראיה שמיעה, ראובן שמעון, והן ה"ג מנוק' מלמטה למעלה, וה"ג מלמעלה למטה, ואלה עשרה הרוגי מלכות שהן עשר גבורות [נ.ב. עי' בגלגולים[127]], אבל ר"ש וחבריא היו עשר חסדים[128], וז"ש ואהבת כו', שהן בסוד אהבה ואהבת כו', מלמטה למעלה אהבתי כו', מלמעלה למטה.

ר"ש פתח ואמר (משלי יא) הולך רכיל מגלה סוד ונאמן רוח מכסה דבר, הולך רכיל האי קרא קשיא (כיון דאתמר רכיל אמאי הולך) איש רכיל מבעי ליה למימר מאן הולך.

אלא מאן דלא אתיישב ברוחיה ולא הוי מהימנא[129],

עד השתא אתתקנו קיימין אשתיקו שמעי קלא וארכובתן דא לדא נקשן מאי קלא קלא דכנופייא עלאה דמתכנפי:

חדי ר"ש ואמר (חבקוק ג) יי' שמעתי שמעך יראתי (אמר) התם יאות הוה למהוי דחיל אנן בחביבותא תלייא מלתא דכתיב (דברים ו) ואהבת את יי' אלקיך וכתיב (שם) מאהבת יי' אתכם וכתיב (מלאכי א) אהבתי אתכם וגו':

ר"ש פתח ואמר (משלי יא) הולך רכיל מגלה סוד ונאמן רוח מכסה דבר הולך רכיל האי קרא קשיא (כיון דאתמר רכיל אמאי הולך) איש רכיל מבעי ליה למימר מאן הולך:

אלא מאן דלא אתיישב ברוחיה ולא הוי מהימנא

עד עתה נתקנו העמודים. שתקו. ואז שמעו קול, וברכיהם נקשו זו לזו. איזה קול? הקול של פמליא {כנסיה} של מעלה שנתקבצו.

שמח רבי שמעון ואמר, "יהו"ה שמעתי שמעך יראתי" (אמר) שם, היה ראוי להיות ירא וחרד, (אבל) אנחנו, הדבר תלוי באהבה. שנאמר "ואהבת את יהו"ה אלהי"ך" ונאמר "מאהבת יהו"ה אתכם", ונאמר "אהבתי אתכם".

רבי שמעון פתח ואמר: "הולך רכיל מגלה סוד, ונאמן רוח מכסה דבר". "הולך רכיל", פסוק זה קשה (כיון שאמר "רכיל" למה הולך), "איש רכיל" היה צריך לומר, מיהו ה"הולך"?

אלא מי שאינו מיושב ברוחו ואינו נאמן,

הערות מאיר האדרא

118. ע"י רשב"י ר"א ור' אבא שביחד המה בדרגא דחב"ד, אתתקנו קיימין, והוא סוד קיום העולם בבחי' פרצוף בג' קוין ימין ושמאל ואמצע ושורשם שהוא בחב"ד (ב"ע ח ע"ב).

119. דהיינו שרשב"י ר"א ור' אבא היו מתוקנים, ואילו עיקר התיקון הוא בז' אחרים, וכמש"כ בע"ח (שבירה ג') ביחס לנקודות, שלא הג"ר נשברו כי אם הז"ת בלבד.

120. ר"ל ששמעו קול קוב"ה ורתיכוי הרי הם המלאכים שירדו לשמוע את התורה מפי רשב"י. והנה סוד הירידה הזאת הוא סוד השכינה השרויה בתחתונים לצורך גבוה, והוא סוד השכינה שבגלות דהיא מנדדא מדוך לדוך עם הצדיקים המעלים מ"ן אצלה ומקשטים אותה. וזה היה ג"כ ענין ירידת קוב"ה ורתיכוי באדרא זאת שע"י התיקונים שנתגלו שם, שהעלו מ"ן למעלה (ב"ע ח ע"ב).

121. לאחר שראה רשב"י את גודל תשוקת השכינה אליו שיעלה לה מ"ן וכן את חפצה להשתלם ע"י, אז היה שמח שמחה של מצוה. וכל שמחה היא בבחי' מ"ן (ב"ע ח ע"ב).

122. כלומר שכאשר באה אליו הנבואה, היה ירא חבקוק שמא ימות מחמת ריבוי האור כמו המלכין קדמאין (ב"ע ח ע"ב).

123. שהם היו מבחי' הי' חסדים שמסט' דדכורא שבעולם התיקון שהיה אז באהב"ה ואחדות עם האצילות שכל א' פונה להשלים את חבירו ואז באו האורות בצמצום ע"י מסכים וחלונות והתלבשות, ולכן "אנן לית לן למדחל" (ב"ע ט ע"א).

124. ב' פסוקים אלו "ואהבת את ה' אלקיך" ו"אהבתי אתכם וגו'" עוסקים בהמשכת המוחין וגילוי אורות עולם התיקון. הראשון עניינו המשכות המוחין וכמ"ש בכוונות ק"ש, והשני מלמדינו על שבחם של ישראל ששורש נשמותיהם בעולם התיקון, משא"כ או"ה שהם סיגי הגבורות סיגי עולם התוהו אשר היה בהם פירוד ושנאה, וז"ס "ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי" (ב"ע ט ע"א).

125. גבורה.

126. עי' ב"ע ח ע"ב, שחבקוק היה ירא שמא ימות כמו המלכין קדמאין, ואומר ע"ז רשב"י שאין לו ולתלמידיו לירא מכך, שכן המה מסט' דחסדים ולא מסטרא דגבורות כחבקוק. לכן הביא כאן את הפסוקים של אהבה המדברים על המשכת מוחין, ועי' שעה"כ ק"ש פרק ה'.

127. עי' שם הקדמה כו, ז"ל, והעשרה חסדים דאו"א, הם לבושי הנשמות של עשרה תלמידי הרשב"י ע"ה, הנזכר בזוהר ובאדרא רבא קדישא, ובספר התקונין, והם, ר"א בנו, ור' אבא, ור' יהודה, ור' יצחק וכו', עכ"ל. ועי' שער הגלגולים הקדמה לט, שבגלל זה לא הוצרכו למות כמו עשרת הרוגי המלכות. והנה עי' ב"ע קי ע"ב וז"ל, בזמן גילוי האדרות היה הזמן גורם שהיו צריכים לגילוי הדיקנא שהיה אז העולם מתמוטט בסוד עולם התהו וכו' וזה היה קרוב לזמן שהיו י' הרוגי מלכות שהוצרכו ליהרג על ק"ה להעלות מ"ן דמלכות שנפגמו, עכ"ל.

128. עי' ב"ע ו ע"א, שהמה היו בסוד ה"ח וה"ג שבדעת.

129. עי' ב"ע ט ע"א, שפי' "לא אתיישב ברוחיה" היינו בחינת עולם התהו שאינה כי אם בחי' הנפש, והתיקון הוא בחי' הרוח. לכן מי שלא שומר את רוחו היינו מי שאינו יכול לשמור את ידיעת התיקונים לעצמו והולך ומגלם לאחרים שאינם ראויים, ואז הוא בבחי' עולם התהו. וזהו עניין מה שכתוב אח"כ "דרמי ליה לבר" דהיינו הגילויים ההולכים לסט"א שהוא לבר.

ההוא מלה דשמע אזיל בגוויה כחיזרא במיא עד דרמי ליה לבר מ"ט משום דלית רוחיה רוחא דקיומא אבל מאן דרוחיה רוחא דקיומא ביה כתיב ונאמן רוח מכסה דבר ונאמן רוח קיומא דרוחא (כמו (ישעיה כב) ותקעתיו יתד במקום נאמן) ברוחא (נ"א ברזא) תלייא מלתא:

וכתיב (קהלת ה) **אל תתן את פיך לחטיא את בשרך** - שנאמן פי' קיוס כמו (דברים כח נט) חלאים רעים ונאמנים, (יתד) במקום נאמן (ישעיה כב כג), וכן כל אמן וכמ"ש המפרשים (ר' בחיי שמות יד לא), **ולית עלמא מתקיימא אלא ברזא**[134], **וכי אי** (קלח א) **במלי עלמא אצטריך רזא במלין רזין דרזייא דעתיק יומין דלא אתמסראן אפילו למלאכין**[135] **עלאין עאכ"ו** - ר"ל אלו עסקי העולם הזה כמש"ו, ואמר כ"ז להזהיר אותם שיכסו בלבב[ם]ם, וכמ"ש בס"פ לך לך (ל"ו ע"ב) יגלין ביני חברים כו' ויתכסון מילין בגווייהו.

אר"ש לשמיא לא אימא דיציתון לארעא לא אימא דתשמע - שמרע"ה קרא לשמים וארץ לעדות על תורה שבכתב ושבע"פ, וכן ישעיה קרא להם על שלא קיימו תורה שבכתב ושבע"פ, אבל ר"ש בשביל הרזין דאורייתא שהן ברית שבין שמים וארץ, שהן במחלקי מקלא דב[ה]ן קיימא, והוא סוד 'אחד' שבין שמע ישראל לבין בשכמל"ו, והוא העמוד שבין שמים וארץ, לדיק יסוד עולם, לדיק שמו (חגיגה יב ע"ב) וז"ש דהא אנן קיומי עלמין - המקיים שמים וארץ והמחברם ע"י העמוד[136], והעמוד הוא מתקיים על ידי הצדיקים, והעמוד הוא (משלי כב ו) חנוך (ונער) [לנער] כו', שמתחדש בארץ בכל פעם על ידי הצדיקים מכלילא דתתא, ובתוכו לדיק יסוד עולם שהוא מרכבה לו, נהר כבר[137], (וחידושו שמתחדש) [וחידושו שהיא מתחדש] על ידי הצדיקים, ואם אין לדיקים, (משלי כב ו) גם כי יזקין כו'[138] ומתקנן השכינה על ידו, ואז (דברים כב ו) כי יקרא קן לפור לפניך כו'[139].

ההוא מלה דשמע אזיל בגוויה כחיזרא במיא עד דרמי ליה לבר מ"ט משום דלית רוחיה רוחא דקיומא אבל מאן דרוחיה רוחא דקיומא ביה כתיב ונאמן רוח מכסה דבר ונאמן רוח קיומא דרוחא (כמו (ישעיה כב) ותקעתיו יתד במקום נאמן) ברוחא (נ"א ברזא) תלייא מלתא:

וכתיב (קהלת ה) **אל תתן את פיך לחטיא את בשרך וכי אי במלי עלמא אצטריך רזא במלין רזין דרזייא דעתיק יומין דלא אתמסראן אפילו למלאכין עלאין עאכ"ו:**

אר"ש לשמיא לא אימא דיציתון לארעא לא אימא דתשמע דהא אנן קיומי עלמין:

אותו הדבר ששמע משוטט בתוכו כקוץ במים, עד שנשלך לחוץ. מהו טעם הדבר, לפי שאין רוחו רוח של קיום, אבל מי שרוחו רוח של קיום, [עליו] נאמר "ונאמן רוח מכסה דבר" ונאמן רוח (פירושו) קיום הרוח (כמו "ותקעתיו יתד במקום נאמן") - ברוח (בסוד) תלוי הדבר.

ונאמר "אל תתן את פיך לחטיא את בשרך" ואין העולם מתקיים כי אם על ידי הסוד, ואם בענייני העולם צריכים סוד, בדברי סודי הסודות של עתיק יומין שאינן נמסרות אפילו למלאכים העליונים, על אחת כמה וכמה.

אמר רבי שמעון, לשמים איני אומר שיאזינו, לארץ איני אומר שתשמע, שהרי אנו קיום העולמות.

הערות מאיר האדרא

130. דהיינו לסט"א שהוא לבר מגופא שכל אחיזתם בירכין (ב"ע ט ע"א).

131. זהו המכונה רוח וכנגד עולם התיקון והוא בסוד יסוד [שכן כולל הוא את כל הארת הו"ק] דא"ק המכונה רוח. ומלכין קדמאי' לא היה בהם כי אם בחי' נפש לבד והוא מסט' דמלכות (ב"ע ט ע"א).

132. דהיינו עולם התיקון שהיה לו קיום, משא"כ עולם התהו שלא היה לו קיום (ב"ע ט ע"ב).

133. עי' ב"ע ט ע"ב, שכאן מתבאר הקשר שבין ברית הלשון לברית המעור, ולכן גילוי סודות גורם לפגם בברית המעור. ועי' בהגר"א על ספד"צ טו ע"א ד"ה וידוע שחב"ד.

134. עי' בב"ע ט ע"ב שכל תיקון העולם היה ע"י יסוד דא"ק והוא הנקרא רזא שכן שם הוא סוד אור הגנוז.

135. עניין "מלאכים עילאין" הוא שהם באים מחיצוניות העולמות, ולכן אין מתגלים להם רזין סתימין עילאין, שכן הם תליין במוחין הפנימיים וכמ"ש. לכן באו מלאה"ש לכאן לשמוע רזין דאורייתא מפומיה דרשב"י (ב"ע ט ע"ב).

136. עי' בהגר"א על ת"ז ריש נ"א ע"ב, ועי' ת"ז לו ע"ב הובא לקמן הערה 154.

137. יחזקאל א א. ועי' בתיקו"ז ה ע"א.

138. עי' ת"ז קלט ע"א: מדת יום שכינתא עלאה, מאי יום, עמודא דאמצעיתא דמניה יומין ארוכין וכו'. וביאר הגר"א שם, ז"ל, דת"ת נק' אריך אנפין, ישראל סבא, ויסוד זעיר אנפין נער ישראל ואוהבהו, סבין הן בחג"ת, אברהם זקן, כי זקן יצחק, אב זקן כי כבדו, ונה"י נערים כידוע, עכ"ל. דהיינו שהתיקון יכול שיבא על ידי אחד משני הדרכים: או על ידי מעשי הצדיקים או לחילופין אם אין צדיקים בדור נעשה התיקון מן השמים למען שמו, דהיינו בזכות האבות. וז"ס מש"כ 'גם כי יזקין' דהיינו שאפילו שאין זכויות בכ"ז לא יסור ממנו בזכות הסבין הזקנים. ועי' עוד מש"כ בבהגר"א על ת"ז קו ע"ד על סוד היבום.

139. עי' ת"ז סה ע"ב: ועוד שכינתא איהי שלוח הקן, מאן קן דילה דא ירושלם, ולעילא קן דילה ההוא דאתמר ביה ונקה לא ינקה, ודא מטטרו"ן עליה אתמר אל תסתכל בקנקן אלא במה דאית ביה, ודא איהו כי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ, בכל עץ דא גוף וברית צדיק איהו ברית ואיהו כ"ל, עץ דא עמודא דאמצעיתא או על הארץ דא אימא תתאה, אפרוחים תרין דרועין או ביצים תרין שוקין, והאם רובצת דא אימא עלאה שלח תשלח את האם דא אימא תתאה את ודאי, ע"כ. ועי' מ"ש שם בבהגר"א סה ע"ג ד"ה ודא איהו כי יקרא קן צפור לפניך בדרך וז"ל, ר"ל שכינה הצפור מקנן בקן דילה, והוא בגלות שהיא במט"ט כמש"ל, בזמן דלא אשתכחת נייחא מסתתרת במט"ט ונאמר ואני בתוך הגולה על נהר כבר, ואמר למעלה דהוא מט"ט ע"ש, וזהו בדרך בגלותא, ומצות שילוח ממנו להחזירה על מקומה ואמר בכל עץ כו' ומפ"ו שהן ז"ת דכולן מקננין במט"ט כידוע, ומשלח את האם ומפ' שהוא שכינתא תתאה, והוא להזכיר איך היא משולחת משית סטרין שהן בכל עץ כו' והשילוח מורה שאף ממט"ט היא נע ונד בגלותא, וכמ"ש (ת"ז סה ע"ב) קן דילה דא ירושלים ולעילא כו, עכ"ל. ועי' ע"ח א"א יד שכל זה הוא כאשר יש רק זיווג של ישסו"ת, וכן הוא בע"ח זיווגים א' וג'.

עי' ב"ע ט ע"ב, שע"כ הוא ההקדמה לדברי האדרא, ומכאן ואילך מבאר סודות עמוקים בבנין העולמות.

יי׳ בחכמה יסד ארץ (שם ג) וכתיב ונח מצא חן בעיני יי׳ (בראשית ו) - כמן מתבאר שסוד הקמת הברית הוא על ידי רחיית העיניים, שכן יסוד אתער על ידי רחיית עינייס[1555] (ב״ע רנו ע״א). ותאנא כלהון מוחין תליין בהאי מוחא - דהיינו שכל ג׳ הגווין דעינא דז״א מתמתקים על ידי חיוורא דביה (ב״ע רנו ע״א). והחכמה הוא כללא דכלא הוא, ודא חכמה סתימא דבה אתתקיף - כמן נכלל בו שורש תוקף הדיניס (ב״ע רנו ע״א). ואתתקן תקונא דאדם - כלומר שעל ידי שנתגלתה האורתו, ניתן קיוס לתיקוניס דז״א, המכונה אדם (ב״ע רנו ע״א). לאתיישבא כלא על תקוניה כל חד באתריה, הה״ד (קהלת ז) החכמה תעוז לחכם - דהיינו מלכיס דז״א (ב״ע רנו ע״א). כמן מתבאר שהמו״ס נותן עוז למידת החכמה וכנגדו פרנוף אבא, ומשס נמשך העוז לי״ס דז״א, והס שולטיס ב״עיר״, הרי הוא הנוק׳ (לש״ו ביאוריס ח״א סא ע״ג). מעשרה שליטים - דהיינו י׳ נקודות שהיו בעולם מסט׳ דאורא שהס החיות של האותיות (הרי הס הכליס) (ב״ע רנו ע״ב) הרי הס י׳ הספירות השולטות והיינו פי׳ ״שליטיס״ (לש״ו ביאוריס ח״א סא ע״ב). דאינון תקונא שלימא דאדם - כלומר שזהו כלל מעלת האדם כאשר הרוח מתלבש בו (ב״ע רנו ע״ב).

ואדם הוא תקונא דלגו מניה קאים רוחא - ׳ואדם׳ פי׳ על כל פרטי האיברים שבו (ב״ע רנו ע״ב).[1556] (הה״ד כי האדם יראה לעינים ויי׳ יראה ללבב (שמואל א טז), דאיהו בלגו לגו) - ״אדם״ הרי הוא בחינת הכליס שמבחוץ אינו משיג את הפנימיות, אלא רק את החיצוניות בלבד, כפי ראות עיניו (ב״ע רנו ע״ב).

ובהאי תקונא דאדם אתחזי שלימותא, מהימנותא דכלא, דקאים על כורסייא, דכתיב ודמות כמראה אדם עליו מלמעלה (יחזקאל א) - כאשר כל העולמות הס בשלימות, אז הס בסוד אדם היושב על הכסא, דהיינו בחינת עולם האצילות היושב על עולם הבריאה[1557] (ב״ע רנו ע״ב). וכתיב וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתה הוא (דניאל ז) - כאשר יסתלקו ה״עניים״ מן ה״שמיס״, אז יתגלה המשיח, שכן לעת עתה העיניין הס סתימין בבחינת ענניס המסתיריס את השמיס, ולא נתגלה עדיין תיקונא דאדם (ב״ע רנו ע״ב). ועד עתיק יומיא מטה וקדמוהי הקרבוהי - שכן אז יתעלה ז״א לע״ק, והיינו זכיית המשיח בבחינת יחידה (ב״ע רנו ע״ב).

ג) יי׳ בחכמה יסד ארץ וכתיב (בראשית ו) ונח מצא חן בעיני יי׳ ותאנא כלהון מוחין תליין בהאי מוחא והחכמה הוא כללא דכלא הוא ודא חכמה סתימא דבה אתתקיף ואתתקן תקונא דאדם לאתיישבא כלא על תקוניה כל חד באתריה הה״ד (קהלת ז) החכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים דאינון תקונא שלימא דאדם:

ואדם הוא תקונא דלגו מניה קאים רוחא (הה״ד (שמואל א טז) כי האדם יראה לעינים ויי׳ יראה ללבב דאיהו בלגו לגו):

ובהאי תקונא דאדם אתחזי שלימותא מהימנותא דכלא דקאים על כורסייא דכתיב (יחזקאל א) ודמות כמראה אדם עליו מלמעלה וכתיב (דניאל ז) וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתה הוא ועד עתיק יומיא מטה וקדמוהי הקרבוהי:

עד כאן סתימאן מלין וברירן טעמין זכאה חולקיה דמאן דידע וישגח בהון ולא יטעי בהון

״אני חכמה שכנתי ערמה״ אל תקרי ״שכנתי״, אלא שכינתי (שיכנתי). **ואם** לא זה האדם, לא היה קיום לעולם. וזהו שנאמר ״ה׳ בחכמה יסד ארץ״ ״ונח מצא חן בעיני ה׳״. ולמדנו: כל המוחין תלויים במוח הזה. והחכמה כוללת את כולם, וזוהי החכמה סתימאה, שעל ידה נתחזקו ונתקן תיקון האדם, כדי ליישב הכל על תיקונו, כל א׳ במקומו. זהו שנאמר ״החכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים״ שהם התיקון השלם לאדם.

האדם הוא התיקון, שבפנים ממנו קיים הרוח (הה״ד ״כי האדם יראה לעיניים וה׳ יראה ללבב״ שהוא לפני ולפנים).

ובתיקון זה של האדם, נראית שלימות אמונת הכל, שעומד על הכסא. שנאמר ״ודמות כמראה אדם עליו מלמעלה״ ונאמר ״וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתה הוא ועד עתיק יומיא מטה וקדמוהי הקרבוהי״.

עד כאן דברי סודות וטעמים ברורים. אשרי חלקו של מי שיודע ומשגיח בהם ולא יטעה בהם, לאחר שחתם את כל הדרושים הנכבדים הנ״ל בכל תיקוני עולם האצילות, ואילו מתיקונים דג׳ עולמות בי״ע לא דיבר כאן, כי אם בספד״צ בלבד, וכאן לא בא אלא לגלות אלא את ענין האצילות בלבד, שהוא עלמא סתימא דקוב״ה. לכן הוא שאמר את שאמר להלן (ב״ע רנז ע״א).

עד כאן סתימאן מלין - ״ע״כ״ כלומר באצילות הוא ש״סתימאן מילין״, משא״כ מבריאה ולמטה ה״ה עולמות דפירודא, שס יש רשות לדבר בגילוי גמור (ב״ע רנז ע״א). וברירן טעמין, זכאה חולקיה דמאן דידע וישגח בהון ולא יטעי בהון - הנה דיבר כאן על עולמות עליונים מאד, וכל דיבור בונה שם, ואם ח״ו לא דיבר נכון אז בונה הוא עולמות של שוא (זהר בראשית ה׳ ע״א). ואעפ״כ אמר ׳וברירן טעמין׳ דהיינו שהיה בטוח שלא היה שום טעות בדבריו ח״ו, כי רוח ה׳ דבר בו, וכל דבריו היו ברוה״ק ממש. לכן אמר ״זכאה חולקיה מאן דידע וישגח בהון״[1558], פי׳ להסתכל בפנימיות הדברים, ואעפ״כ לא יטעי בהון (ב״ע רנז ע״א).

הערות

1555. עי׳ בהגר״א על ספד״צ ב ע״ב ד״ה ואמר סתם.

1556. ב״ע רנו ע״ב גורס את המוסגר.

1557. עי׳ בהגר״א על ספד״צ כח ע״ד ד״ה ואמר בהמה.

1558. עי׳ דבריו לעיל קכח ע״א.

דמלין אלין לא אתיהיבו אלא למארי מארין[1559] - אלו שיש להם את כל המדות טובות, או שלהם נתגלו כל האורות במדה נכונה, והיינו בסוד המתקלא (ב"ע רנז ע"א). ומחצדי חקלא - שכל מגמתם היא לבער קוצים מן הכרם. ובזה גורמים הם לזיווג, דהיינו סוד זריעת השדה העליונה (ב"ע רנז ע"א). דעאלו ונפקו - כלומר שלא טעו בשום דבר, ובבחינת מה שאמרו על ר' עקיבא שנכנס בשלום ויצא בשלום (חגיגה טו ע"ב) (ב"ע רנז ע"א). שכן הם נכנסו להשיג את גנזי התורה, ויצאו לבחי' חיצוניות, הרי הוא קיום המצוות, ורצו שאין סתירה ביניהם והכל א' (מ"א צא). דכתיב כי ישרים דרכי יי' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם (הושע יד) - זו רמיה לכך שאין רצוי לגלות דברים אלו אלא למי שהוא בבחי' "מחנדי חקלא". וביתר ביאור, הנה הקלי' מתעוררים מאוד על מי שעוסק בחכמה זאת, שכן על ידי לימוד זה "גחלים אתה חותה על ראשו" (משלי כה כב) של הקלי', והם מתבערים מן העולם על ידי לימוד זה. ולכן כל מגמתם של הקלי' הוא לקטרג על האיש הזה הרוצה לבטלם, והם מטעים אותו, בהראותם לו כמה דברי שקר בסוד תערובת הסיגים המעורבים בתוך נילוני הקדושה. ועליהם הוא שנאמר ופושעים יכשלו בם". משא"כ הצדיקים הגדולים, אשר מצוה גדולה היא לגלות להם, שכן בזה מרחיבים הם את גבולות הקדושה ומבערים קוצים מן הכרם. ועליהם הוא שנאמר "צדיקים ילכו בם". ובביאור הענין יש להקדים (בכורות מד ע"ב) שבאבר היסוד יש ב' ציורות, הא' תכליתו להשפיע לקדושה, והב' לפלוט את מותרי הגוף, ודופן א' מפסיק ביניהם. והנה כל רזין דאורייתא הם בסט' דיסוד, שכן כל ר"ז הוא או"ר הגנוז ביסוד. וע"ז אמרו חז"ל "ראה הקב"ה שאין הרשעים כדאיים להשתמש באותו אור עמד וגנזו לצדיקים" כו' (חגיגה יב ע"א), והיינו רזין דאורייתא דאתגניזו בלבושין ופשטי דאורייתא, והוא סוד גניזת האור בנקב הימיני שביסוד, שהוא בדרך הישר. והרשעים אינם יכולים לתפוס את הדברים כי אם בלבושא דאורייתא בלבד. והנה מי שמגלה רזין של התורה למי שאינו ראוי, גורם לפגם גדול, שכן הולך בדרך שאינה ישרה, דהיינו בסוד הנקב השמאלי, וכמ"ש ברע"מ פ' פנחס (רמד ע"א) "ווי למאן דמזלזל בפירורי' דנהמא" כו' יעו"ש. וז"ש כי ישרים דרכי ה', שכן המה הולכים בקו המישור דהיינו בנקב הימיני, ושם הם "דרכי ה'", שכן כל אורות ז"א מתגלים בתוך היסוד, ולכן "צדיקים ילכו בם", הרי הם תלוין באורח מישור ויכולים ליהנות משם, משא"כ "ופושעים יכשלו בם", הרי הם בסוד נקב השמאלי (ב"ע רנז ע"א).

דמלין אלין לא אתיהיבו אלא למארי מארין ומחצדי חקלא דעאלו ונפקו דכתיב (הושע יד) כי ישרים דרכי יי' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם:

תאנא בכה ר"ש וארים קליה ואמר אי במלין דילן דאתגליין הכא אתגניזו חברייא באדרא דעלמא דאתי ואסתלקו מהאי עלמא יאות ושפיר הוה בגין דלא אתגליין לחד מבני עלמא הדר ואמר הדרי בי דהא גלי קמיה דעתיקא דעתיקין סתימא דכל סתימין דהא לא ליקרא דילי עבידנא ולא ליקרא דבית אבא ולא ליקרא דחברייא אלין אלא בגין דלא יטעון באורחוי ולא יעלון בכסופא לתרעי פלטרוי

כי אלו הדברים אינם נמסרים אלא לבעלי הבעלים וקוצרי הפרדס שנכנסו ויצאו שנאמר "כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם".

למדנו: בכה רבי שמעון והרים קולו ואמר, אם בדברים שלנו שנתגלו כאן, היו נגנזים החברים באדרא של העולם הבא, והיו מסתלקים מזה העולם, טוב ויפה היה, כדי שלא יתגלה לאחד מבני העולם הזה. חזר ואמר אני חוזר בי מדברי, כי גלוי לפני עתיקא דעתיקין והסתום מכל הסתומים, כי לא לכבודי עשיתי, ולא לכבוד בית אבא, ולא לכבוד אלו החברים, אלא כדי שלא יטעו בדרכיו, ולא יכנסו בבושה לשערי היכליו,

תאנא בכה ר"ש וארים קליה - כאן נגנזה בו רוה"ק שיסתלקו מקצת מן החברים (ב"ע רנז ע"א). ואמר **אי במלין דילן דאתגליין הכא אתגניזו חברייא באדרא דעלמא דאתי** - כמו שהיו אלו החברים יחד בחיבורא חדא בעולם הזה, כמו כן יהיו לעולם הבא, שהרי הם באו משורש אחד, הרי הוא סוד י' החסדים של הדעת[1560] (ב"ע רנז ע"א). **ואסתלקו מהאי עלמא, יאות ושפיר הוה, בגין דלא אתגליין לחד מבני עלמא** - שכן היה קטרוג גדול עליהם שלא לגלות סוד זה, ובזה רשב"י לידק עליהם את הדין (ב"ע רנז ע"א). **הדר ואמר הדרי בי, דהא גלי קמיה דעתיקא דעתיקין סתימא דכל סתימין**[1561], **דהא לא ליקרא דילי עבידנא, ולא ליקרא דבית אבא, ולא ליקרא דחברייא אלין** - מאחר שכוונתו היתה לטובה, דהיינו לצורך תיקון הדור. ואכן מצוה גדולה היא ללמד את מי שראוי (ב"ע רנז ע"ב). **אלא בגין דלא יטעון באורחוי** - כוונתו היא לתיקון המדות העליונות (ב"ע רנז ע"ב). **ולא יעלון בכסופא לתרעי פלטרוי**[1562] - מי שהיה יכולת בידו בעולם הזה לידע את סוד תיקון המדות העליונות ושיעורו של יוצר בראשית, ואינו יודעם, נדחה מלמעלה (ב"ע רנז ע"ב).

הערות

1559. גי' ב"ע רנז ע"א "מדין".

1560. עי' הק' קכח ע"א ובהגר"א שם, על פי דברי שער הגלגולים הק' כו.

1561. עי' מים אדירים ו' ש"סתימא דכל סתימין" הוא כינוי למו"ס. ועי' דע"ה ח"א ו ע"ג שהיינו רדל"א. והנה צ"ל שכוונתו לאור א"ס ית"ש המתלבש ומיוחד ברדל"א, ועי' בהגר"א על ספד"צ ה ע"ג ד"ה ועוד נ"ל שהיינו מו"ס. ונראה לכאורה לומר שעומק כוונת דברי הלש"ו להראות את שורש הזיווג שבמו"ס.

1562. עי' בתז"ח כא ע"א ובהגר"א שם, שהזוכים לבינה (דהיינו הלומדים את חכמת הנסתר) אינם מתביישים להכנס לעלמא דאתי.

ולא ימחון בידיהון - היה מובטח, שלא יהיה נענש על ידי זה ח"ו, אלא אדרבא, יגדל שכרו יותר (ב"ע רנז ע"ב). זכאה חולקי עמהון לעלמא דאתי - כמו שהם עתה במחילה אחת בעולם הזה, כך יהיו לעולם הבא (ב"ע רנז ע"ב).

תנא עד לא נפקו חברייא מההוא אדרא מיתו ר' יוסי בר' יעקב ור' חזקיה ור' ייסא, וחמו חברייא דהוו נטלין לון מלאכין קדישין בההוא פרסא - ג' אלה הם בסוד תנ"ה וכמש"כ באריז"ל (שער הגלגולים הק' כו) שהם היו במקום המגולה שם הוא ריקן מן האור, ואלו הם שעלו ולא נפקו (ב"ע רנז ע"ב). ואר"ש מלה ואשתككו, צווח ואמר, שמא ח"ו גזרה אתגזר עלנא לאתענשא - פחד שנסתלקו מחמת הגילוי הגדול, שמא היה גדול מכפי שיכלו לסבול (ב"ע רנז ע"ב). דאתגלי על ידנא מה דלא אתגלי מיומא דקאים משה על טורא דסיני דכתיב ויהי שם עם יי' ארבעים יום וארבעים לילה וגו' (שמות לד) - בלומות שניות (ב"ע רנז ע"ב). מה אנא הכא אי בגין דא אתענשו.

שמע קלא, זכאה אנת ר"ש, זכאה חולקך, וחברייא אלין דקיימין בהדך - יצאה בת קול לבשרו, שאדרבא, בגלל זה נתעלה עתה רשב"י למעלה גדולה עוד יותר מהמעלה שהיתה לו בתחילה. שכן תחילה היה רשב"י בבחי' כתר של הפרצוף התחתון[1563], ומעתה נתעלה לבינה של הפרצוף העליון שכן רק ז"ת של הפרצוף העליון מתלבשים בתחתון. ונלע"ד שלכן בתחילה היה רשב"י עם החברים בבחי' י', ונתעלו לז"ת, ולכן לא נשאלו כי אם ז'. וזהו מש"כ "זכאה חולקך ודחברייא" (ב"ע רנז ע"ב). דהא אתגלי לכון מה דלא אתגלי לכל חילא דלעילא, אבל ת"ח דהא כתיב בבכורו ייסדנה ובצעירו יציב דלתיה (הושע ו) - היה עונש על מי שיבנה את יריחו, שכן היתה חרס לה'. ועניין היות חומות יריחו דווקא בכניסת א"י, הוא בסוד ב' הכרובים ולהט החרב המתהפכת שבפתחו של גן עדן[1564]. לכן דווקא יהושע, שהיה בדרגא דנוק', הוא אשר החריס את העיר שלא לבנותה, כדי שלא יהיה על ידיו בנין לסט"א. וזה סוד מיתת תלמידי רשב"י, וכן של נדב ואביהו, שכולם היו בסוד נו"ה (ב"ע רנז ע"ב). וכ"ש דברעו סגי ותקיף אתדבקו נפשתהון, בשעתא דא דאתנסיבו - כלומר שבעת הרצון שהיה אז הוא שעלו נשמותיהם, ואף זה היה על ידי מיתת נשיקה שהוא בסוד היכל הרצון אשר שם הוא שורש הנשיקין. וזהו מקומו של משה[1565] הרי הוא הדעת הגנוז בפומא דמלכא (זהר משפטים קכ"ג ע"א). וכמו כן רשב"י שהיה בסוד שורש נשמתו (שעה"ג לו) (ב"ע רנח ע"א). זכאה חולקהון דהא בשלימותא אסתלקו - דהיינו שהם תיקנו והשלימו את כל המילוות שהיה מוטל עליהם לתקן לפי שורש נשמתם (רנח ע"א). [1566](דלא הוה כן לאינון דהוו קמייהו אמאי מיתו) - כאן הוא טעם למיתתם שהיתה מיתת נשיקה (ב"ע רנח ע"א).

תאנא בעוד דאתגליין מלין אתרגישו עלאין ותתאין - כלומר שדבריהם היו בוקעים את כל העולמות, והיה יחוד עצום למעלה. והנה כאשר העולם העליון מתוקן, אזי עולה העולם התחתון לקראתו, ובכך נתקנים עליונים ותחתונים (ב"ע רנח ע"א). [1567](דאינון רתיכין) - אפי' בעולם המלאכים וכל המרכבה, שכן

ולא ימחון בידיהון זכאה חולקי עמהון לעלמא דאתי: תנא עד לא נפקו חברייא מההוא אדרא מיתו ר' יוסי בר' יעקב ור' חזקיה ור' ייסא וחמו חברייא דהוו נטלין לון מלאכין קדישין בההוא פרסא ואר"ש מלה ואשתككו צווח ואמר שמא ח"ו גזרה אתגזר עלנא לאתענשא דאתגלי על ידנא מה דלא אתגלי מיומא דקאים משה על טורא דסיני דכתיב (שמות לד) ויהי שם עם יי' ארבעים יום וארבעים לילה וגו' מה אנא הכא אי בגין דא אתענשו:

שמע קלא זכאה אנת ר"ש זכאה חולקך וחברייא אלין דקיימין בהדך דהא אתגלי לכון מה דלא אתגלי לכל חילא דלעילא אבל ת"ח דהא כתיב (יהושע ו) בבכורו ייסדנה ובצעירו יציב דלתיה וכ"ש דברעו סגי ותקיף אתדבקו נפשתהון בשעתא דא דאתנסיבו זכאה חולקהון דהא בשלימותא אסתלקו (דלא הוה כן לאינון דהוו קמייהו אמאי מיתו):

תאנא בעוד דאתגליין מלין אתרגישו עלאין ותתאין (דאינון רתיכין)

ולא יהיה מי שימחו בידם. אשרי חלקי עמהם לעולם הבא.

למדנו: טרם שיצאו החברים מאותו האדרא, מתו רבי יוסי ורבי יעקב ורבי חזקיה ורבי ייסא. וראו החברים שהיו נושאים אותם המלאכים הקדושים על ידי המחיצה ההיא. ואמר רבי שמעון דבר, ושקטו. צעק ואמר, דילמא ח"ו נגזרה עלינו גזירה ליענש, לפי שנתגלה על ידינו מה שלא נתגלה מיום שעמד משה על הר סיני, שנאמר "ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה וגו'", מה אני כאן אם בשביל זה נענשו?

שמע קול, אשריך רבי שמעון, אשרי חלקך וחלק החברים האלו הנמצאים אתך, כי נתגלה לכם מה שלא נתגלה לכל הצבא שלמעלה. אבל בא וראה: הרי נאמר "בבכורו ייסדנה ובצעירו יציב דלתיה" וכל שכן שברצון גדול וחזק נתדבקו נפשותם. בשעה זו שנלקחה, אשרי חלקם, כי בשלימות נסתלקו (שלא היה כן לאלה שהיו עומדים למה מתו).

למדנו: בעוד שנתגלו אלו הדברים, נתרגשו העליונים והתחתונים (של אלה מרכבות)

קמד:

הערות

1563. עי' גר"א בהק' לאד"ר ד"ה תאנא אתמנו.

1564. עי' מדרש הנעלם בזו"ח מז ע"ד.

1565. עי' היכלות פקודי רנג ע"ב, וכן ביהל אור ח"ב כה ע"ג.

1566. ב"ע רנח ע"א גורס את המוסגר.

1567. ב"ע רנח ע"א גורס את המוסגר.

כולם נהנים ע"י חידושי התורה המתגלים בפי הצדיקים (ב"ע רנח ע"א). וקלא אתער במאתן וחמשין עלמין - כלומר שכאן מתבאר סוד תיקון הכל, הרי הם ה' עולמות, כאשר כל א' מהם כלול מה' פרצופים ובייחד עולים כ"ה. והנה כל פרט הוא בעל י' ספירות בשלמותו הרי ר"ן. ועוד יש לפרש, ש"קלא" הוא כינוי לדעת הגנוז בפומא דמלכא, ועל ידי ההבלים דנפקין מפומא דרשב"י והחברים, נתעורר אותו הדעת הגנוז בפומא דמלכא והאיר ביסוד, ולכן אתער קלא בר"ן עלמין, שכן בה' פרצופים יש ה' יסודות הכוללים ה"ת, ויש בכל א' מהם י"ס (ב"ע רנח ע"א). דהא מלין עתיקין לתתא אתגליין ועד [1568](נ"א ועוד) דאלין מתבסמן נשמתייהו באינון מלין נפקא נשמתייהו בנשיקה - כל הסודות הינם גילויים של היסוד אשר שרשו הוא בנשיקין שבפה (ב"ע רנח ע"ב). ואתקשר[1569] בההוא פרסא - תנ"ה נסתלקו למעלה לשורש האור (ב"ע רנח ע"ב). ונטלין להו מלאכי עלאי וסלקין לון לעילא - שכן הם בחיים מזיווג הנשיקין, שהוא זיווג העליון מזיווג היסודות. והיינו שעלו עד הדעת על ידי המלאכים, שכן מיתת צדיקים הוא בסוד מ"ן לשכינה, ובפרט צדיקים כתלמידי רשב"י (ב"ע רנח ע"ב).

ואמאי אלין, משום דעאלן ולא נפקו, זמנא אחרא מן קדמת דנא, וכלהו אחריני עאלו ונפקו.

אר"ש כמה זכאה חולקהון דהני תלתא, וזכאה חולקנא לעלמא דאתי, בגין דא נפק קלא תניינות ואמר ואתם הדבקים ביי' אלקיכם חיים כלכם היום (דברים ד) - דהיינו אלו שהם בבחינת תנ"ה שבמקום זה הוא שנתרוקן האור, ולא היה ביכלתם לקבל אורות גדולים כל כך שירדו אליהם בהיותם בעלי גוף, ולכן נתעלו למקום שהאור בו רב ללא גופם. לכן זכה חולקיהון, שכן מיתתם היתה לטובתם שכן נתעלו עי"כ יותר, וזהו סוד מאמה"כ "ואתם הדבקים" וכו' (ב"ע רנח ע"ב).

קמו [1570] ואזלו בכל אתר דהוו מסתכלי סליק ריחין - "ריח" הוא כינוי לעליית מ"ן ובסוד הקרבנות והקטורת. שכן באותה המידה שריח עולה לחוטמא, כך מ"ן עולה לחוטמא דע"ק, שם הוא המקום שבו נשבע דפרדשקא, ה"ה האמת המו"ס (ב"ע רנח ע"ב). אר"ש שמע מנה דעלמא מתברך בגינן - שהרי ר"ש וחבריו תיקנו את כל העולם, והורידו אליו את האמת מו"ס, הרי הוא מקור הברכות (ב"ע רנח ע"ב). והוו נהרין אנפוי דכלהו, ולא הוו יכלין בני עלמא לאסתכלא בהו - רשב"י היה ניצוץ משה בסוד הדעת, ושורש הדעת הוא בע"ק בב' תפוחין, ושם כתיב "יאר ה' פניו" (במדבר ו כה), שכן שם מתגלים ש"ע נהורין עילאין. כמו כן כאן האירו כל החברים על ידי שרשם שברשב"י, ולכן גם בהם עצמם לא היו יכולים "בני עלמא לאסתכלא בהו" (ב"ע רנח ע"ב).

תאנא עשרה עאלו, ושבע נפקו, והוה חדי ר"ש ורבי אבא עציב, יומא חד הוה יתיב ר"ש ורבי אבא עמיה, אר"ש מלה וחמו לאלין תלתא דהוו מייתין להון מלאכין עלאין ומחזיין להו גניזין ואדרין דלעילא בגין יקרא דלהון,

וקלא אתער במאתן וחמשין עלמין דהא מלין עתיקין לתתא אתגליין ועד (נ"א ועוד) דאלין מתבסמן נשמתייהו באינון מלין נפקא נשמתייהו בנשיקה ואתקשר בההוא פרסא ונטלין להו מלאכי עלאי וסלקין לון לעילא:

ואמאי אלין משום דעאלן ולא נפקו זמנא אחרא מן קדמת דנא וכלהו אחריני עאלו ונפקו:

אר"ש כמה זכאה חולקהון דהני תלתא וזכאה חולקנא לעלמא דאתי בגין דא נפק קלא תניינות ואמר (דברים ד)

ואתם הדבקים ביי' אלהיכם חיים כלכם היום:

קמו ואזלו בכל אתר דהוו מסתכלי סליק ריחין אר"ש שמע מנה דעלמא מתברך בגינן והוו נהרין אנפוי דכלהו ולא הוו יכלין בני עלמא לאסתכלא בהו:

תאנא עשרה עאלו ושבע נפקו והוה חדי ר"ש ורבי אבא עציב יומא חד הוה יתיב ר"ש ורבי אבא עמיה אר"ש מלה וחמו לאלין תלתא דהוו מייתין להון מלאכין עלאין ומחזיין להו גניזין ואדרין דלעילא בגין יקרא דלהון

וקול נתעורר בר"נ עולמות, כי דברים עתיקים נתגלו למטה. ועד (ועוד) שאלו, נמתקו נשמותיהם באלו הסודות, יצאה נשמתם בנשיקה ונתקשרו במחיצה ההיא ונשאו אותם המלאכים העליונים והעלו אותם למעלה.

למה דווקא אלו? לפי שאלו נכנסו ולא יצאו. פעם אחת לפני כן, אבל השאר כבר נכנסו ויצאו.

אמר רבי שמעון, כמה מאושר חלקם של אלו השלשה, ואשרי חלקינו לעולם הבא בשביל זה. יצא קול שנית ואמרה, "ואתם הדבקין בה' אלוקיכם חיים כלכם היום".

קמו והלכו. בכל מקום שהיו מסתכלים, עלו ריחות טובים. אמר רבי שמעון, משמע מזה שהעולם מתברך בשבילנו. והיו מאירות פניהם של כלם, עד שבני העולה לא היו יכולים להסתכל בהם.

למדנו: עשרה נכנסו ושבעה יצאו. ורבי שמעון היה שמח, ורבי אבא היה עצוב. יום אחד היה יושב רבי שמעון ורבי אבא עמו. אמר רבי שמעון דבר וראו את אלו הג' חברים שמלאכים עליונים היו מביאים אותם, והיו מראים להם אוצרות וחדרים למעלה בשביל הכבוד שלהם,

---

הערות

1568. ב"ע רנח ע"א לא גורס את המוסגר.

1569. גי' ב"ע רנח ע"ב 'ואתקשרו'.

1570. גי' ב"ע רנח ע"ב 'קם ולא הוו מסתכלי', ואילו בדפוס מנטובא הגירסא היא 'קמו ולא הוו מסתכלי בכל אתר דלא סליק רוחין'.

והוו עיילי לון בטורי דאפרסמונא דכיא נח דעתיה דרבי אבא:

תאנא מההוא יומא לא אעדו חברייא מבי ר"ש וכד הוה ר"ש מגלה רזין לא משתכחין תמן אלא אינון והוה קארי להו רבי שמעון שבעה אנן עיני יי' דכתיב (זכריה ד) שבעה אלה עיני יי' ועלן אתמר:

א"ר אבא אנן שיתא בוציני דנהראן משביעאה אנת הוא שביעאה דכלא דהא לית קיומא לשיתא בר משביעאה דכלא תלי בשביעאה:

רבי יהודה קארי ליה שבת דכלהו שיתא מניה מתברכין דכתיב שבת ליי' קדש ליי' מה שבת ליי' קדש אוף ר"ש שבת ליי' קדש:

אר"ש תוהנא על ההוא חגיר חרצן מאריה דשערי אמאי לא אשתכח בבי אדרא דילן בזמנא דאתגליין מלין אלין קדישין אדהכי אתא אליהו ותלת קטפורי נהירין באנפוי א"ל ר"ש מ"ט לא שכיח מר בקרדוטא (ס"א בקרטמא) גליפא דמאריה ביומא דהלולא:

א"ל חייך רבי שבע יומין אתברירו קמי קב"ה כל אינון דייתון וישתכחן עמיה עד לא עיילתון בבי אדרא דלכון ובעינא לאשתכחא זמין קשיר בכתפוי (ס"א ואנא הוה ובעינא קמיה לאשתכחא זמין תמן וכדין קטיר בכתפוי) ולא יכילנא דההוא יומא שדרני קב"ה למעבד נסין לרב המנונא סבא

אנת הוא שביעאה דכלא, דהא לית קיומא לשיתא בר משביעאה, דכלא תלי בשביעאה.

רבי יהודה קארי ליה שבת - לדינה וכנ"ל (ב"ע רנט ע"א). דכלהו שיתא מניה מתברכין, דכתיב שבת ליי' קדש ליי', מה שבת ליי' קדש, אוף ר"ש שבת ליי' קדש.

אר"ש תוהנא על ההוא חגיר חרצן מאריה דשערי אמאי לא אשתכח בבי אדרא דילן בזמנא דאתגליין מלין אלין קדישין - דהיינו שרשב"י תמה על אליהו זל"ט שלא בא לאדרא זאת[1572], שכן הוא בדרך כלל נמצא בכל מקום שמגלין רזין דאורייתא, שכן אז יכול הוא להתלבש בתוך גוף (ב"ע רנט ע"א). אדהכי אתא אליהו ותלת קטפורי נהירין באנפוי, א"ל ר"ש מ"ט לא שכיח מר בקרדוטא (ס"א בקרטמא) גליפא דמאריה ביומא דהלולא.

א"ל חייך רבי שבע יומין אתברירו קמי קב"ה כל אינון דייתון וישתכחן עמיה, עד לא עיילתון בבי אדרא דלכון, ובעינא לאשתכחא זמין קשיר בכתפוי (ס"א[1573] ואנא הוה ובעינא קמיה לאשתכחא זמין תמן וכדין קטיר בכתפוי) ולא יכילנא דההוא יומא שדרני קב"ה למעבד נסין לרב המנונא סבא

והוו עיילי לון בטורי דאפרסמונא דכיא, נח דעתיה דרבי אבא - כלומר שרשב"י עשה יחוד כדי שיתגלו אליהם נשמות הצדיקים האלו שעלו למקום שיכלו המלאכים להגיע. אחרי כן עלו עוד יותר, למקום שם המלאכים לא יכולים היו להגיע (טורי דאפרסמונא), והיינו משו"כ (לעיל קמד ע"א) 'סלקין' כלומר שעלו מעצמם בלא שיתוף המלאכים, שהמלאכים אין להם מציאות אלא בעולמות בי"ע, ואילו לדיקים גדולים מתקשרים באצילות ביסוד דז"א (והוא המכונה כאן "אפרסמונא דכייא") (ב"ע רנח ע"ב).

תאנא מההוא יומא לא אעדו חברייא מבי ר"ש - והנה על אף שהיו לרשב"י תלמידים אחרים, אמנם רזין דאורייתא לא גילה כי אם לאותם ז'[1571], שכן ראה שהם ראויים לכך שהרי היו משורש נשמתו (ב"ע רנח ע"ב). וכד הוה ר"ש מגלה רזין, לא משתכחין תמן אלא אינון, והוה קארי להו רבי שמעון שבעה אנן עיני יי' דכתיב שבעה אלה עיני יי' (זכריה ד) - רשב"י ותלמידיו גרמו לגילוי הז' סדין (דהיינו ז"ת) (בהגר"א על תיקו"ז מא ע"ג ד"ה ואלין). ועלן אתמר.

א"ר אבא אנן שיתא בוציני דנהראן - כנ"ל שרשב"י הוא בבחינת בינה והתלמידים הם בבחינת הו"ק (ב"ע רנט ע"א). **משביעאה** אמר רבי אבא, אנו ששה נרות המאירים מהשביעי. אתה הוא השביעי לכולם, כי אין קיום לששה אלא מהשביעי, כי הכל תלוי בשביעי.

רבי יהודה קרא לו "שבת" שכל הששה ממנה מתברכים, שנאמר "שבת לה' קדש לה'". מה שבת לה' קדש, גם רבי שמעון שבת לה' קדש.

אמר רבי שמעון, תמהני על אותו חגור מתנים, איש בעל שער, מדוע אינו מצוי בבית האדרא שלנו בזמן שנתגלו אלו הדברים הקדושים? בתוך כך בא אליהו, ושלשה ניצוצי אור האירו בפניו. אמר לו רבי שמעון, מהו הטעם שלא היה נמצא אדוני בציורי החקיקות של האדון ביום השמחה?

אמר ליה, חייך רבי, שבעה ימים נבחרו לפני הקב"ה, כל אותם שיבואו ויימצאו עמו עד שלא נכנסתם לבית האדרא שלכם, רציתי להמצא, ואז אירע קשר על כתפי (ואני היית ורציתי מלפניו להיות שם ואז קשר בכתפיו) ולא יכולתי, כי בזה היום שלח אותי הקב"ה לעשות נסים לרב המנונא סבא

והיו מביאים אותם בהרים של אפרסמון טהור. נתיישבה דעתו של רבי אבא.

למדנו: מהיום ההוא והלאה לא סרו החברים מביתו של רבי שמעון, וכאשר רבי שמעון היה מגלה סודות, לא היו נמצאים שם, רק אלו. ורבי שמעון היה קורא עליהם, אנחנו השבעה הננו "עיני ה'" שנאמר "שבעה אלה עיני ה'" - עלינו נאמר.

הערות

1571. נדצ"ל ו'.

1572. ודלא כבתיקו"ז, שם מצינו שאליהו בא פעמים רבות.

1573. עי' בבדפוס וילנא שכתוב כאן בגליון בזה"ל, נ"ל שכן צ"ל ואנא הוה זמין תמן ובעינא קמיה לאשתכח' וכדין קטיר בכתפוי. וכנראה שזה התחלת הסוגרים שנגמרים 'בכתפוי'.

וחברוי דאתמסרו בארמונא (ס"א בקרוניא) דמלכא וארחישנא להו בנסא דרמינא להו כותלא דהיכלא דמלכא ואתקטרו בקטרוי דמיתו ארבעים וחמשה פרדשכי ואפיקנא לרב המנונא וחברוי ורמינא (נ"א ואוליכנא) לון לבקעת אונו ואשתזיבו וזמיננא קמייהו נהמא ומייא דלא אכלו תלתא יומין וכל ההוא יומא לא בדילנא מנייהו:

וכד תבנא אשכחנא פרסא דנטלו כל אינון סמכין ותלת מן חברייא עלה ושאילנא לון ואמרו חולקא דקב"ה מהלולא דר"ש וחברוי:

זכאה אנת ר"ש וזכאה חולקך וחולקא דאינון חברייא דיתבין קמך כמה דרגין אתתקנו לכון לעלמא דאתי כמה בוצינין דנהורין זמינין לנהרא לכו:

ות"ח יומא דין בגינך אתעטרו חמשין כתרין לרבי פנחס בן יאיר חמוך ואנא אזילנא עמיה בכל אינון נהרי דטורי דאפרסמונא דכיא והוא בריר דוכתיה ואתתקן (ס"א ואנא הא חזינא דהא בריר וכו'):

א"ל קטורין צדיקייא בקרטופא דעטרין בריש ירחי ובזמני ושבתי יתיר מכל שאר יומין א"ל ואף כל אינון דלבר דכתיב (ישעיה סו) והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו וגו' אי אלין אתיין כ"ש צדיקייא:

מדי חדש בחדשו

למה משום דמתעטרי אבהתא רתיכא קדישא

וחבריו, שנמסרו בארמון המלך. ועשיתי להם נס, שהפלתי בשבילם את הכותל של היכל המלך, ונקשרו בין קשריו, עד שמתו מ"ה שרים, והוצאתי משם את רב המנונא וחבריו ושמתי (והלכתי) אותם בבקעת אונו וניצלו, והכנתי לפניהם לחם ומים, כי לא אכלו זה שלשה ימים. וכל היום ההוא לא נפרדתי מהם.

וכשחזרתי מצאתי את המסך שנשאו אותו העמודים ושלשה מן החברים היו עליו. ושאלתי אותם, ואמרו לי, כל אלו הם חלקו של הקב"ה, משמחת רבי שמעון וחבריו.

אשריך ר"ש, ואשרי חלקך וחלק של אלה חברים שיושבים לפניך. כמה מדרגות מתוקנים לכם לעולם הבא, כמה נרות המאירים עתידים להאיר לכם.

וכא וראה: כי ביום הזה, בזכותך העטירו חמשים כתרים לרבי פנחס בן יאיר חותנך, ואני הלכתי עמו בכל אותם הנהרות של שמן אפרסמון טהור, והוא בחר מקום, ותקנו (ואני ראיתי שהרי ברור וכו').

אמר ליה קשורים הצדיקים בקשר הכתרים, בראשי חדשים ובזמנים, ובשבתות יותר משאר ימים. אמר ליה, ואף כל אלו שהם בחוץ, שנאמר "והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו וכו'" אם אלו באות, כל שכן הצדיקים.

"**מדי** חדש בחדשו" למה? לפי שאז מתעטרים האבות, [הרי הם] המרכבה הקדושה,

---

הערות

1574. מכאן משמע שכל האד"ר נאמר ביום אחד.

ואוליכנא לון לבקעת אונו, **ואשתזיבו וזמיננא** קמייהו **נהמא ומייא דלא אכלו תלתא יומין, וכל ההוא יומא**[1574] **לא בדילנא מנייהו.**

וכד תבנא אשכחנא פרסא דנטלו כל אינון סמכין ותלת מן חברייא עלה, ושאילנא לון ואמרו חולקא דקב"ה מהלולא דר"ש וחברוי.

זכאה אנת ר"ש וזכאה חולקך וחולקא דאינון חברייא דיתבין קמך, כמה דרגין אתתקנו לכון לעלמא דאתי, כמה בוצינין דנהורין זמינין לנהרא לכו.

ות"ח יומא דין בגינך אתעטרו חמשין כתרין לרבי פנחס בן יאיר חמוך, ואנא אזילנא עמיה בכל אינון נהרי דטורי דאפרסמונא דכיא והוא בריר דוכתיה ואתתקן (ס"א ואנא הא חזינא דהא בריר וכו') - רשב"י עלה מז לסטרא דגינה, שם יש נ' שעריס. ורפב"י קיבל אף הוא האדה מתתנו רשב"י, ולכן אעטרו ליה נ' כתרין (ב"ע רנט ע"א).

א"ל קטורין צדיקייא - רשב"י שאל את אליהו אם יש לצדיקים עליה בר"ח ושבת, הרי הם זמני עליית העולמות. כלומר, כוונתו לשאול אם עליית הצדיקים הוא על דרך עליית העולמות, שכן כל משך זמן העולם הזה הוא בבחינת ו"ק, והתעלותם לעולם שלמעלה מזה הוא בבחינת המוחין ה"ה ג"ר. וכמו כן הוא לצדיקים שבאותו הזמן יהיו בבחינת יושבים ועטרותיהם בראשיהם (ברכות י"ז ע"א) (ב"ע רנט ע"א).

בקרטופא דעטרין - פי' קשר של מוחין (כלומר תוספת מוחין) וכוונתו שזה פירוש עניין היות הצדיקים מעוטרים באותם הכתרים (ב"ע רנט ע"א).

בריש ירחי ובזמני ושבתי יתיר מכל שאר יומין, א"ל ואף כל אינון דלבר - אפילו אלו שאינם זוכים לראות את פני השכינה, הם עולים למעלה בר"ח ושבת, ורק הרשעים מבחוץ (ב"ע רנט ע"א).

דכתיב והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו וגו' (ישעיה סו) אי אלין אתיין כ"ש צדיקייא - שהם צרורים בצרור החיים. שכן כאשר הקדושה מתעלה, אזי עולות כל הקדושות למעלה גם כן. ואפי' הנשמות, שהם בגיהנם ושקועים בקלי', הרי שכל זמן שיש בהם ניצוץ של קדושה, הרי שהם עולים מכח הקדושה אשר בהם (ב"ע רנט ע"ב).

מדי חדש בחדשו למה, משום דמתעטרי אבהתא רתיכא קדישא - בר"ח, בתפילת שמונה עשרה

קמה

(פע"ח ר"ח ח') עולה הנוק' לחג"ת דז"ח הרי הס בסוד המבות (ב"ע רנט ע"ב). ומדי שבת בשבתו, דמתעטר שביעאה, דכל אינון שיתא יומין דכתיב ויברך אלקים את יום השביעי וגו' (בראשית ב) - שבת הוא ברזא דבינה, ושם כולם סלקין לאתרייהו כמו שיהיה באלף השביעי. ומש"כ "ויברך" וכו' ללמדך בא, שבשבת הנוק' עולה לאבא כדי לקבל משם ברכות, שכן הוא מקור כל הברכות (ב"ע רנט ע"ב).

ומדי שבת בשבתו דמתעטר שביעאה דכל אינון שיתא יומין דכתיב (בראשית ב) ויברך אלקים את יום השביעי וגו':

ואנת הוא ר"ש שביעאה דשיתא תהא מתעטר ומתקדש יתיר מכלא ותלת עדונין דמשתכחין בשביעאה זמינין חברייא אלין צדיקייא לאתעדנא בגינך לעלמא דאתי וכתיב (ישעיה נח) וקראת לשבת ענג לקדוש יי' מכובד מאן הוא קדוש יי' דא ר' שמעון בן יוחאי דאקרי מכובד בעלמא דין ובעלמא דאתי:

ואנת הוא ר"ש שביעאה דשיתא תהא מתעטר ומתקדש יתיר מכלא ותלת עדונין - דהיינו ג' המוחין כח"ב (ב"ע רנט ע"ב). דמשתכחין בשביעאה זמינן חברייא אלין צדיקייא לאתעדנא בגינך לעלמא דאתי וכתיב וקראת לשבת ענג לקדוש יי' מכובד (ישעיה נח) - כלומר מסט' דחכמה (ב"ע רנט ע"ב). מאן הוא קדוש יי', דא ר' שמעון בן יוחאי, דאקרי מכובד בעלמא דין ובעלמא דאתי.

עד כאן האדרא רבא קדישא:

ומדי שבת בשבתו ואז מתעטרת השביעית, שכן כל אלה ששה ימים שנאמר "ויברך אלוקים את יום השביעי".

ואתה רבי שמעון הוא השביעי של כל הששה, אתה תהיה מתעטר ומתקדש יותר מכלם, ושלשה מיני תענוגים הנמצאים ביום השביעי עתידים אלו החברים הצדיקים להתעדן בשבילך לעולם הבא, ונאמר "וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכובד", מי הוא "קדוש ה'"? זהו רבי שמעון בן יוחאי שנקרא מכובד בעולם הזה ובעולם הבא.